

Calendarul evenimentelor și manifestărilor culturale 2021

BjC

Biblioteca Județeană
Octavian Goga
Cluj

100

1921

2021

© Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj 2021
ISSN 2501-0492
ISSN-L 2501-0492

Manager: Sorina Stanca
Selecție și tehnoredactare: Simona Floruțau
Elaborare fișe de evenimente și personalități: Ghizela Cosma, Anca Docolin, Ioan Tomoiagă
Corectură: Monica Sărăcuț, Delia Vaida

CALENDARUL ANIVERSĂRILOR, EVENIMENTELOR ȘI MANIFESTĂRILOR CULTURALE

2021

PUBLICAȚIE ANUALĂ A BIBLIOTECHII JUDEȚENE „OCTAVIAN GOGA”
Calendarul evenimentelor și manifestărilor culturale
devenită deja tradițională, adună în cuprinsul său datele remarcabile ale anului 2020

Datele incluse în calendar - aniversări, comemorări, evenimente istorice - au fost selectate pe baza materialelor de referință existente în colecțiile bibliotecii noastre.
Obiectivul asumat al publicației de față îl constituie celebrarea, în primul rând, a unor personalități marcante ale literaturii, științei și artei românești și universale.
De asemenea, au fost reținute în cuprinsul calendarului zilele naționale și internaționale importante, precum și evenimentele culturale organizate de biblioteca noastră în colaborare cu partenerii săi.

Decenii Internaționale proclamate de ONU

2013-2022 – Deceniul Internațional al Aproprierii între Culturi

2014-2024 – Deceniul Națiunilor Unite pentru Energie Durabilă

2015-2024 – Deceniul Internațional pentru Persoanele de origine africană

Aniversări/Comemorări UNESCO – propunerile României pentru 2021

100 de ani de la fondarea **Institutului de Seruri și Vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino”** (1921)

100 de ani de la nașterea lui **Eugen COȘERIU**, lingvist (1921-2002)

Evenimente din activitatea Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj

1951 – se înființează Biblioteca Centrală Regională Cluj

1991 – se organizează primul Salon Național de Carte și Publicații Literare din România

1991 – se înființează, la Chișinău, Biblioteca Transilvania – prima bibliotecă de carte românească din Basarabia

2011 – Lansarea programelor pentru copii Citesc o carte împreună cu copilul meu și Orașul bunicului meu

2011 – Demararea proiectului Istoria locală @ biblioteca ta publică

CALENDARULUI EVENIMENTELOR ȘI MANIFESTĂRILOR CULTURALE LA CENTENAR

Calendarului Evenimentelor și Manifestărilor Culturale este o publicație serială a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” fiind realizată, în prezent, de colectivul Compartimentului Bibliografic, fiind preluat, în anul 2002, de la compartimentul Centrul de Informare Comunitară.

Încă din anul 2002, am îmbrățișat ideea alcătuirii Calendarului Evenimentelor și Manifestărilor Culturale, ca instrument de informare atât a bibliotecarilor din rețeaua județului Cluj, cât și pentru publicul larg. Gândit, încă de la început, să includă aniversările naționale, comemorările naționale și internaționale, aniversările UNESCO, precum și manifestările și evenimentele importante organizate de biblioteca județeană, din anul 2012, s-a propus includerea în calendar a personalității lunii, precum și a personalității anului, alese de regulă dintre personalitățile vieții culturale clujene.

Amintesc și faptul că forma tipărită a calendarului a evoluat în tot acest timp, adăugând an de an noi beneficii, între care amintesc: modificarea formatului, includerea unor pagini pentru notițe, creșterea calității hârtiei.

În anul 2016, a fost solicitat și obținut, din partea Bibliotecii Naționale a României, pentru Calendarului Evenimentelor și Manifestărilor Culturale, numărul ISSN Internațional Standard Serial Number (Număr Internațional Standardizat al Publicațiilor Seriale), atât pentru forma tipărită, cât și pentru cea electronică.

Solicitările primite din partea publicului și reacțiile pozitive ale acestuia ne îndreptățesc să spunem că munca noastră a dat roade, că este utilă și va rămâne peste timp ca mărturie a activităților noastre.

Sorina Stanca
manager

1 ianuarie

Ziua Mondială a Păcii

2 ianuarie

130 ani de la nașterea poetului **Aron COTRUȘ** (02.01.1891 – 01.11.1961)

4 ianuarie

50 de ani de la moartea actorului și regizorului Ștefan **BRABORESCU** (31.08.1880 – 04.01.1971)

80 de ani de la moartea filosofului francez **Henri-Louis BERGSON**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1927) (18.10.1859 – 04.01.1941)

5 ianuarie

70 de ani de la moartea prozatorului rus **Andrei PLATONOV**, precursor al existențialismului (28.08.1899 - 05.01.1951)

6 ianuarie

140 de ani de la nașterea poetului simbolist, prozatorului și dramaturgului **Ion MINULESCU** (06.01.1881 - 11.04.1944)

7 ianuarie

95 de ani de la nașterea scriitorului **Mircea SÂNTIMBREANU** (07.01.1926 – 18.08.1999)

8 ianuarie

125 ani de la moartea poetului simbolist francez **Paul VERLAINE** (30.03.1844 – 08.01.1896)

9 ianuarie

150 de ani de la nașterea prozatorului **Gheorghe BRĂESCU** (30.01.1871 – 15.03.1949)

140 de ani de la nașterea prozatorului și eseistului italian **Giovanni PAPINI** (09.01.1881 – 08.07.1956)

110 ani de la nașterea sopranei **Lya HUBIC** (09.01.1911 – 16.02.2006)

80 de ani de la moartea matematicianului și astronomului **Gheorghe BRATU**. Fondator și director al Observatorului Astronomic din Cluj. (25.02.1881 – 09.01.1941)

10 ianuarie

Dan DAMASCHIN (Damaschin Hărdăuț), poet, eseist – 70 de ani (10.01.1951)

70 de ani de la moartea romancierului și dramaturgului american **Sinclair LEWIS**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1930) (07.02.1885 – 10.01.1951)

11 ianuarie

170 de ani de la înființarea **Camerei de Comerț și Industrie din Cluj** (11.01.1851)

12 ianuarie

Corin BRAGA, filolog, prozator, cadru didactic universitar clujean – 60 de ani (12.01.1961)

145 de ani de la nașterea scriitorului american **Jack LONDON** (John Griffith London) (12.01.1876 - 22.11.1916)

13 ianuarie

80 de ani de la moartea poetului și romancierului irlandez **James JOYCE** (02.02.1882 – 13.01.1941)

15 ianuarie

Ziua Culturii Naționale

171 de ani de la nașterea poetului, prozatorului și jurnalistului **Mihai EMINESCU** (15.01.1850 – 15.06.1889)

17 ianuarie

95 de ani de la festivitatea de deschidere a Școlii **de Arte Frumoase din Cluj** (17.01.1926)

85 de ani de la moartea prozatorului și poetului **Mateiu I. CARAGIALE** (25.03.1885 – 17.01.1936)

18 ianuarie

85 de ani de la moartea poetului și prozatorului englez **Rudyard KIPLING**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1907) (30.12.1865 – 18.01.1936)

19 ianuarie

170 de ani de la înființarea **Camerei de Comerț și Industrie din Cluj** (19.01.1851)

22 ianuarie

Ziua Culturii Maghiare

100 de ani de la nașterea compozitoarei **Camelia DĂSCĂLESCU** (22.01.1921 – 30.12.2016)

24 ianuarie

Ziua Unirii Principatelor Române – 162 de ani de la Unirea Principatelor Române sub domnia lui Alexandru Ioan CUZA (24.01/05.02.1859)

155 de ani de la moartea lingvistului și filologului **Aron PUMNUL**, întemeietor al istoriei literare românești (27.11.1818 – 12/24.01.1866)

27 ianuarie

Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului

Florin PIERSIC, actor clujean de teatru și film – 85 de ani (27.01.1936)

265 de ani de la nașterea compozitorului austriac **Wolfgang Amadeus MOZART** (27.01.1756 – 05.12.1791)

185 de ani de la nașterea preotului, filologului, folcloristului, profesorului universitar **Grigore SILAȘI** (27.01.1836 – 17.01.1897)

130 de ani de la nașterea prozatorului rus **Ilya EHRENBURG** (14/27.01.1891 – 31.08.1967)

28 ianuarie

Ziua Europeană a Protecției Datelor Personale

Ismail KADARE, poet și prozator albanez – 85 de ani (28.01.1936)

29 ianuarie

Matei VIȘNIEC, scriitor – 65 de ani (29.01.1956)

155 de ani de la nașterea romancierului, dramaturgului și eseistului francez **Romain ROLLAND**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1915) (29.01.1866 – 30.12.1944)

30 ianuarie

Ziua Internațională a Nonviolenței în Școală

31 ianuarie

105 ani de la nașterea psihologului **ZÖRGÖ Beniamin** (31.01.1916 – 12.02.1980)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII IANUARIE

ZÖRGÖ Beniamin 105 ani de la naștere

Date biografice: n.31 ianuarie 1916, Răstoci, Sălaj – d. 12 februarie 1980, Cluj-Napoca. Psiholog practician, profesor universitar. A avut contribuții importante ca organizator și coordonator de experimente psihologice de teren. A fost tatăl cunoscutei atlete Eva Zörgö Raduly, campioană a României la aruncarea suliței și participantă la trei olimpiade (München, Montreal și Moscova).

După studii efectuate la Colegiul *Wesselényi* din Zalău, absolvit în 1934, a urmat Facultatea de Litere și Filosofie, secția Psihologie, la Universitatea din Cluj. În anul 1946, și-a susținut doctoratul cu teza *Restructurări funcționale de învățare la animale*.

A fost profesor la Liceul Reformat din Cluj, preparator la Institutul de Psihologie din cadrul Universității clujene. În timpul celui de-al doilea Război Mondial a fost înrolat, dar, datorită expertizei deținute, nu a fost trimis pe front, ci la Institutul Psihologic Militar, apoi la Institutul Militar de Evaluare. Profitând de statutul său privilegiat, și-a perfecționat pregătirea la Institutul Psihologic al Universității *Pázmány Péter*. În perioada războiului a activat și la Institutul de Biologie de la Tihany, iar când unitatea sa a fost trimisă spre vest, s-a retras cu ea din fața frontului și a fost capturat la Linz de către militarii americani.

După întoarcerea din prizonierat a început să țină cursuri la Universitatea *Bolyai*, obținând funcția de conferențiar în 1946. În 1948, Institutul de Psihologie a fost desființat, dar Facultatea de Psihologie-Filosofie încă funcționa, iar, pentru o perioadă scurtă, Zörgö a devenit decanul acestei facultăți. A fost îndepărtat din motive politice și și-a continuat activitatea ca profesor.

În anii '40 a devenit unul din primii și cei mai importanți reprezentanți ardeleni ai curentului gestaltist, sau, în alți termeni, în psihologia formei (un curent de origine germană al psihologiei care se bazează pe ideea că întregul e mai mult decât totalitatea părților componente). După 1959, a fost preocupat și de psihopedagogie, a efectuat cercetări în domeniul reabilitării copiilor cu defecte de vorbire.

A fost membru fondator al Asociației de Psihologie din România, al Asociației Internaționale de Psihologie Aplicată. I s-a conferit titlul de Profesor Emerit și Premiul de Stat.

Lucrări publicate (selectiv):

Acțiune și motivație (1968); *Riscul – factor motivațional* (1969), *Ce este voința* (1969), *Psihologia succesului și a eșecului* (1972), *Aptitudini* (1972), *Explorarea și formarea personalității sub aspect afectiv-emoțional* (1979).

Referințe, aprecieri critice:

Dumitru Salade: *O fire iscoditoare, o inteligență practică, un experimentalist original și un teoretician îndrăzneț, psihologul Beniamin Zörgö și-a individualizat poziția în domeniul psihologiei prin temele pe care le-a abordat și, mai ales, prin modul în care a înțeles să trateze și să soluționeze unele probleme de psihologie școlară.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII IANUARIE

95 de ani de la festivitatea de deschidere a Școlii de Arte Frumoase din Cluj (17.01.1926)

După tentativa eșuată a Consiliului Dirigent de înființare a Școlii de Arte Frumoase, ca și aceea a Secretariatului General al Instrucțiunii, în anul 1925, conjunctura a devenit favorabilă acestui demers în condițiile în care, la Ministerul Cultelor și Artelor a ajuns clujeanul Alexandru Lapedatu. Acesta anunța, la 19 octombrie 1925, înființarea școlii de pictură din oraș. Decizia din 8 ianuarie 1926 a Ministerului Cultelor și Artelor pune definitiv temeliile Școlii de Arte Frumoase. Deschiderea festivă a avut loc la 17 ianuarie 1926.

Resursele insuficiente au periclitat grav existența instituției. Mai mult, în decembrie 1931 s-a decis desființarea Școlii (școala a funcționat totuși la Cluj până în 1932), care, după o lungă agonie financiară, și-a încercat salvarea la Timișoara.

Școala a funcționat în Pavilionul din parcul orașului unde se aflau atelierele și se desfășurau cursurile practice. Cursurile teoretice se țineau la Universitate, Clinicile Universității (istoria artei, anatomia), altele (estetica, geometria etc.) la Muzeul de Arte și Meserii.

Școala de Arte Frumoase a fost frecventată de un număr important de elevi. Statistic, numărul celor înscriși a fost de 67 în 1925, ajungând la 120 în anul școlar 1927/1928, în scădere în anii următori, până la 59 în anul școlar 1932/1933. În total, au fost 738 de înscriși și 625 care au frecventat școala. Majoritatea absolvenților s-au încadrat în învățământ.

Dintre personalitățile care au făcut parte din corpul profesoral, pot fi amintiți Alexandru Popp, care a deținut și funcția de director, Pericle Capidan, Eugen Pascu, Catul Bogdan, Anastase Demian, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Coriolan Petranu, Emil Isac, Victor Papilian, Atanase Popa, Gh. Bogdan-Duică, Liviu Rusu.

Individualitatea artistică inițiată în cadrul Școlii clujene, s-a remarcat nu numai în cadrul expozițiilor de sfârșit de an, ci și în cadrul unor expoziții de anvergură precum Salonul Oficial din București, ori sinteza plastică ardeleană din noiembrie-decembrie 1930, organizată la Cluj, alături de expoziții personale sau de grup. De etapa clujeană și-a legat destinul artistic o întreagă generație, nume ca acelea ale lui Petre Abrudan, Nicolae Brana, Bérecz-Buzea Irén, Brósz Irma, Cornel Cenán, Augusta David, Ferenczy Júlia, Virgil Fulicea, Fülöp Antal Andor, Gáll Francisc, Eugen Gâscă, Ștefan Gomboșiu, Teodor Harșia, Hájos Emerik, Constantin Dinu Ilea, Incze János, Incze István, Maria Király-Ciupe, Alex Mohy, Tasso Marchini, Coriolan Munteanu, Letiția Muntean, Ion Moldovan, Ion Pop, Szervátiusz Jenő, Iulia Tollas, Ion Vlasiu.

Revenirea la Cluj a școlii datează din 1950. Denumirea instituției a fost Institutul de Arte Plastice *Ion Andreescu*. În anul 1990, aceasta se schimbă în Academia de Arte Vizuale *Ion Andreescu*, pentru ca în 2001 să devină Universitatea de Artă și Design (UAD) din Cluj.

Bibliografie:

Negoită Lăptoiu, Școala de arte frumoase din Cluj și Timișoara (1925-1941), București, Editura ARC 2000, 1999, p. 11-109.

Vasile Lechințan, „Școala de Arte Frumoase”, în *80 de ani de administrație românească la Cluj-Napoca*, vol. I, Cluj-Napoca, 1999, p. 176-178.

95 de ani de la apariția, la Cluj, a revistei de cultură și artă **Korunk** (*Epoca noastră*) (februarie 1926)

3 februarie

70 de ani de la moartea prozatorului **Ionel TEODOREANU** (06.01.1897 – 03.02.1954)

4 februarie

Ziua Mondială de Luptă împotriva Cancerului

5 februarie

140 de ani de la moartea eseistului, criticului social și istoricului scoțian **Thomas CARLYLE** (04.12.1795 – 05.02.1881)

6 februarie

130 ani de la nașterea poetului **Adrian MANIU** (06.02.1891 – 20.04.1968)

80 de ani de la moartea medicului și profesorului universitar **Ioan MINEA**, rector al Universității din Cluj (1926-1927) (17.09.1878 - 06.02.1941)

7 februarie

90 de ani de la moartea compozitorului și dirijorului **Ion VIDU**, primul maestru al muzicii corale românești (29.12.1863 – 07.02.1931)

13 februarie

Ziua Mondială a Radioului

14 februarie

200 de ani de la moartea istoricului și filologului **Petru MAIOR** (1760 sau 1761 – 14.02.1821)

15 februarie

Doina CURTICĂPEANU, critic și istoric literar clujean – 80 de ani (15.02.1941)

170 de ani de la nașterea matematicianului, astronomului, pedagogului, omului politic **Spiru HARET**, cel mai mare reformator al învățământului românesc din secolul XIX. Membru al Academiei Române (1892) (15.02.1851 – 17.12.1912)

17 februarie

165 de ani de la moartea poetului romantic german **Heinrich HEINE** (13.12.1797 – 17.02.1856)

18 februarie

475 de ani de la moartea teologului german **Martin LUTHER**, inițiatorul reformei protestante (10.11.1483 – 18.02.1546)

19 februarie

Ziua Națională Brâncuși

145 de ani de la nașterea celui mai mare sculptor român **Constantin BRÂNCUȘI**. Membru postum al Academiei Române (1992) (19.02.1876 – 16.03.1957)

70 de ani de la moartea prozatorului francez **André GIDE**. Premiul Nobel pentru Literatură (1947) (22.11.1869 – 19.02.1951)

20 februarie

Ziua Mondială a Echității Sociale

120 ani de la nașterea eseistului și traducătorului **Radu CIOCULESCU** (20.02.1901 – 06.01.1961)

21 februarie

Ziua Internațională a Limbii Materne

Ziua Mondială a Cercetașilor

22 februarie

BODOR Ádám, prozator clujean – 85 de ani (22.02.1936)

100 de ani de la nașterea actriței italiene de teatru și film **Giulietta MASINA** (22.02.1921 – 23.03.1994)

23 februarie

100 de ani de la vernisajul expoziției **Collegium Artificium Transylvanicum** (23.02.1921)

24 februarie

235 ani de la nașterea scriitorului german **Wilhelm GRIMM**, cel mai tânăr dintre Frații Grimm, autorii nemuritoarelor povești pentru copii (24.02.1786 – 16.12.1859)

25 februarie

315 ani de la nașterea dramaturgului italian **Carlo GOLDONI** (25.02.1707 – 06.02.1793)

180 de ani de la nașterea pictorului impresionist francez **Pierre-Auguste RENOIR** (25.02.1841 – 03.12.1919)

155 de ani de la nașterea criticului literar și esteticianului italian **Benedetto CROCE** (25.02.1866 – 20.11.1952)

140 de ani de la moartea lingvistului și istoricului **August Treboniu LAURIAN**. Membru fondator al Academiei Române (1867) (17.07.1810 – 25.02.1881)

26 februarie

135 de ani de la nașterea medicului și profesorului universitar clujean **MÁTYÁS Mátyás** (26.02.1886 – 31.12.1956)

28 februarie

Ziua Apărării Civile în România

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII FEBRUARIE

Mátyás MÁTYÁS

135 de ani de la naștere

Date biografice: n. 26 febr. 1886, Borsec, jud. Mureș – d. 31 dec. 1956, Târgu Mureș. Medic, profesor universitar. Primul medic transilvănean care a folosit radium în scop terapeutic.

Școala primară a urmat-o la Ditrău, iar primii doi ani de liceu i-a absolvit la Budapesta, după care s-a transferat la Brașov, unde a susținut examenul de bacalaureat, în anul 1905. S-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj. În anul 1911, și-a susținut doctoratul.

A fost numit preparator la Clinica Dermatologică și, la scurt timp după aceasta, asistent universitar la Clinica Ginecologică și de Obstetrică, apoi la Clinica Chirurgicală Cluj unde a lucrat până la 1 decembrie 1918. În paralel, s-a specializat în chirurgie maxilo-facială la Gratz (Austria). Începând cu anul 1919, până în anul 1923, a lucrat ca medic chirurg la Spitalul *Carolina-Crucea Albă*, din Cluj.

La 20 februarie 1923, și-a deschis propriul sanatoriu în Cluj, pe calea Moșilor de azi, unde a lucrat ca director și medic primar până în anul 1948, când așezământul medical a fost naționalizat. Acesta a purtat denumirea de Sanatoriul *Parc*, fiind situat în apropierea Parcului Central. Mátyás Mátyás l-a extins în timp, completând cu o clădire primele două pavilioane deja funcționale și, în 1928, a deschis și baia pentru hidroterapie. Era un chirurg consacrat care utiliza cele mai noi metode și practici medico-chirurgicale. Poseda radium și întreaga sa aparatură medicală era adaptată pentru aplicarea radiumterapiei locale. După deschiderea băilor de la Cojocna, medicul Mátyas, a cumpărat acolo o parcelă pe care a mai ridicat un sanatoriu.

Mátyás Mátyás era un om cu o putere de muncă extraordinară, care lucra 16-17 ore zilnic. Începea operațiile la patru dimineața. După aceasta, lucra până târziu și doar cu venirea serii avea la dispoziție câteva ore să trăiască și pentru pasiunile sale preferate, muzica și munca intelectuală, științifică. A fost căsătorit cu Ilona, cântăreață de operă, cu care a avut trei copii.

În timpul prigoanei antieevreiești, medicul a fost scutit de munca obligatorie și a supraviețuit vremurilor grele. Din 1948 până în 1949, a fost medic primar chirurg la Spitalul de Stat nr. 4 Urgență din Cluj, apoi, profesor universitar la Facultatea de Medicină din Târgu Mureș.

A efectuat peste 65.000 de intervenții chirurgicale. De asemenea, a avut o activitate științifică bogată, îmbrățișând o largă arie de probleme, în special de chirurgie digestivă și ginecologică și intervenții chirurgicale în formațiuni tumorale de natură benignă sau malignă. A publicat peste 160 de lucrări științifice în diferite reviste medicale.

Lucrări publicate (selectiv):

Szülészeti müttétttan és nőgyógyászat ; Sebészet (1950).

Referințe/Aprecieri critice:

Florea Marin: *Mátyás Mátyás era un foarte îndrăzneț și bun chirurg. Lucra încet, dar cu tact și firește temeinic. Temerar al intervențiilor chirurgicale în formațiunile tumorale de natură benignă sau malignă, opera asemenea cazuri chiar dacă ele erau declarate, de alți chirurghi, inoperabile și, adesea, izbutea să le rezolve cu succes.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII FEBRUARIE

100 de ani de la vernisajul expoziției *Collegium Artificum Transylvanicorum* (23.02.1921)

După Marea Unire, autoritățile din Transilvania, au luat măsuri și în privința continuității vieții artistice și culturale, prin inițiativa înființării unei academii de arte frumoase la Cluj. Până la materializarea acestui deziderat, întârziat mai ales de dificultățile financiare explicabile pentru acele momente, manifestările artistice creative prind contur prin organizarea primului Salon al artei ardelene, numit semnificativ *Collegium Artificum Transylvanicorum*.

Salonul de artă, deschis la 23 februarie 1921, în Sala Prefecturii din Cluj, cu o masivă participare a artiștilor băimăreni, îi avea în Comitetul de inițiativă și organizare, dar și în juriu, pe poetul clujean Emil Isac, Ioan Thorma, col. G. Bacaloglu, dr. Gheorghe Leon, Viola Kórnél, Aurel Popp și alții. Scopul deschiderii acestei mari expoziții artistice la Cluj reflecta intenția de *a da o icoană a ansamblului vieții artistice a Ardealului, fără deosebire de naționalitate și de a crea la Cluj un centru permanent de manifestări artistice, care să fie și în sprijinul activării vieții sociale*. Această expoziție, organizată în clădirea Prefecturii, oferea clujenilor *prima sinteză artistică reunind 276 de tablouri și 30 de sculpturi – opera a 72 de artiști aparținând tuturor naționalităților din Transilvania care și-au dat mâna și au contribuit prin cei mai talentați exponenți ai lor să dea o strălucire artistică acestei provincii românești*.

Între numeroșii artiști expozanți la primul mare salon de artă ardeleană, s-au numărat, pe lângă Aurel Popp, văzut de presa vremii ca fiind cel mai reprezentativ artist al Salonului, Elena Popea, Alexandru Ziffer, Alexandru Popp, Walter Wiedmann, Eugen Pascu, Alexandru Szolnay, Pericle Capidan, Ernst Tibor, Emil Cornea, Aurel Ciupe, Catul Bogdan, Anastase Demian, Thorma János, Mund Hugo, Scikos Antonia, Johann Mattis-Teuscht, Balla Béla, Andor Boldizsár, Demeter Róbert, Litteczky Endre, și mulți alții care au jucat un rol important în plastica artistică ardeleană din perioada interbelică și postbelică.

Bibliografie:

Negoită Lăptoiu, *Incursiuni în plastica transilvană*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 7-8; 63; 73.

Ina Vădeanu, *Arta – punte spirituală între etniile transilvănene interbelice*.

<https://depozituldearta.wordpress.com/2020/06/05/arta-ca-o-punte-spirituala-intre-etniile-transilvanene-in-perioada-interbelica/> accesat la 14 octombrie 2020.

230 ani de la redactarea documentului *Supplex Libellus Valachorum*, primul document politic al națiunii române (martie 1791)

1 martie

Ziua Mondială a Apărării și Protecției Civile

Ziua Mărțișorului

135 de ani de la nașterea pictorului expresionist austriac **Oskar KOKOSCKA** (01.03.1886 – 22.02.1980)

3 martie

Ziua Mondială a Scriitorului

8 martie

Ziua Internațională a Femeii

130 de ani de la nașterea esteticianului clujean **GAÁL Gábor**. Membru al Academiei Române (1948). Redactor-șef la publicațiile *Korunk* și *Utunk* (08.03.1891 – 13.08.1954)

60 de ani de la moartea preotului ortodox și prozatorului aromân **Gala GALACTION** (Grigore Pișculescu). Membru al Academiei Române (1947) (16/29.04.1879 – 08.03.1961)

9 martie

60 de ani de la moartea scriitorului **Cezar PETRESCU**. Membru al Academiei Române (1955) (01.12.1892 – 09.03.1961)

10 martie

165 de ani de la nașterea poetului, traducătorului și dramaturgului **Petre DULFU** (10.03.1856 – 31.10.1953)

100 de ani de la nașterea sopranei **Arta FLORESCU** (10.03.1921 – 06.07.1998)

160 de ani de la moartea poetului și pictorului ucrainian **Taras ȘEVCHENKO**, considerat poetul național al Ucrainei (25.02./09.03.1814 – 26.02/10.03.1861)

11 martie

Ziua Europeană a Victimelor Terorismului

100 de ani de la nașterea muzicianului și compozitorului argentinian **Astor Pantaleón PIAZZOLLA** (11.03.1921 – 04.07.1992)

12 martie

200 de ani de la inaugurarea **primului teatru orășenesc permanent al Clujului** (strada Mihail Kogălniceanu) (12.03.1821)

15 martie

Ziua Mondială a Drepturilor Consumatorilor

Ziua Maghiarilor de pretutindeni

17 martie

80 de ani de la moartea diplomatului **Nicolae TITULESCU**. Președinte al Ligii Națiunilor în anii 1930 și 1931. Membru al Academiei Române (1935) (04.03.1882 – 17.03.1941)

18 martie

100 de ani de la nașterea lui **Valeriu ANANIA (BARTOLOMEU)**, mitropolit ortodox și scriitor (18.03.1921 – 31.01.2011)

19 martie

70 de ani de la înființarea, printr-o hotărâre a consiliului orășenesc, a **Muzeului de Artă Cluj**, unul din cele mai importante muzee din România, cu o colecție de peste 13.500 de piese de pictură, sculptură, arte grafice, decorative și fond documentar (19.03.1951)

20 martie

Ziua Internațională a Francofoniei

Ziua Internațională a Astrologiei

Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret

135 de ani de la nașterea poetului și publicistului **George TOPÎRCEANU**. Membru al Academiei Române (1936) (20.03.1886 – 07.05.1937)

120 de ani de la nașterea lingvistului, filologului și profesorului universitar clujean Ștefan PAȘCA (20.03.1901 – 06.11.1957)

21 martie

Ziua Internațională a Poeziei

Ziua Mondială de Luptă împotriva tuturor Formelor de Rasism și Discriminare

Ziua Mondială a Copiilor cu Sindromul Down

22 martie

Ziua Mondială a Apei

100 de ani de la moartea arhitectului principal al orașului Cluj (1880-1921), **PÁKEI Lajos** (01.03.1853 – 22.03.1921)

24 martie

70 de ani de la moartea economistului, omului politic **Ion I. LAPEDATU**. Fondator al Băncii de Asigurare din Sibiu, prima instituție de acest fel a românilor din Ardeal (14.09.1876 – 24.03.1951)

25 martie

Ziua Poliției Române

100 de ani de la nașterea actriței franceze de film **Simone SIGNORET** (numele de scenă al Simonei Kaminker). Laureată a premiului Oscar pentru rolul din filmul *Drumul spre înalta societate* (1960) (25.03.1921 – 30.09.1985)

130 de ani de la nașterea compozitorului maghiar **BARTÓK Béla** (25.03.1881 – 26.09.1945)

27 martie

Ziua Mondială a Teatrului

110 ani de la nașterea scriitorului **MIKÓ Imre** (27.03.1911 – 21.03.1977)

28 martie

Mario VARGAS LLOSA, scriitor peruan. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (2010) – 80 de ani. (28.03.1936)

80 de ani de la moartea prozatoarei, eseistei și feministei engleze **Virginia WOOLF** (Adeline Virginia Stephen) (25.01.1882 – 28.03.1941)

31 martie

130 ani de la nașterea poetului, eseistului și traducătorului **Ion PILLAT** (31.03.1891 – 17.04.1945)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII MARTIE

Valeriu (BARTOLOMEU) ANANIA

100 de ani de la naștere

Date biografice: n. 18 martie 1921, comuna Glăvile, Vâlcea – d. 31 ianuarie 2011, Cluj-Napoca. Ierarh ortodox, mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sătmarului.

A absolvit *Seminarul Central* din București, luându-și diploma de bacalaureat în anul 1943. La vârsta majoratului, s-a călugărit, primind numele de Bartolomeu. În 1945, s-a înscris la Facultatea de Medicină și la Conservatorul de Muzică din Cluj, participând la greva studentescă din 1946, motiv pentru care a și fost exclus din facultate, un an mai târziu. Situația l-a obligat să se retragă la mănăstirea Toplița din județul Mureș, unde a fost stareț, înscriindu-se, totodată, la Facultatea de Teologie din București și la *Academia Andreiană* din Sibiu, unde și-a luat licența în teologie, în 1948.

A îndeplinit diverse funcții la sediul Patriarhiei Române. În 1958, a fost arestat pentru presupuse activități legionare și condamnat la 20 de ani de închisoare, fiind eliberat în 1964. A fost trimis în misiune în SUA, având diverse funcții în cadrul Arhiepiscopiei Române din America. În 1967, a fost hirotonit ieromonah, primind rangul de arhimandrit. La reîntoarcerea în țară, a fost director al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, în 1982, retrăgându-se la mănăstirea Văratec. În 1990, a făcut parte din Grupul de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii, apoi a fost ales, în 1993, arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, iar, din 2006, mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. I s-au decernat numeroase premii și distincții, între care: Premiul pentru *Opera Omnia*, al Uniunii Scriitorilor, filiala Cluj (2001); Ordinul *Crucea Patriarhală*; Ordinul *Sfântul Mormânt al Patriarhiei Ierusalimului*; Ordinul național pentru merit *Marea Cruce*; Doctor Honoris Causa al Universității *Babeș-Bolyai* (2001) și al Universității de Medicină și Farmacie *Iuliu Hațieganu* Cluj (2001); *Cetățean de Onoare* al orașelor Cluj-Napoca (1996), Bistrița (2001), Dej și al comunei Vad (2005);

Membru de onoare al Academiei Române (din 2010); Membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1978.

Opera (selectiv):

Poeme cu măști (1972), *Greul pământului* (1982), *Geneze* (1971), *File de acatist* (1976; 1981; 1996), *Anamneze* (1984), *Străinii din Kipukua* (1979; 2003), *Rotonda plopilor aprinși* (1983; 2005), *De dincolo de ape* (1999; 2000), *Du-te vreme, vino vreme!* (2001), *Păhărelul cu nectar* (1969; 2003).

Referințe/aprecieri critice:

Dr. Stelian Gomboș: *personalitatea Înaltpreasfinției sale s-a conturat și s-a identificat prin câteva trăsături și calități distincte: – și atribute, în primul rând prin maturitatea și bogata experiență sau înțelepciune pastorală și duhovnicească, prin atașamentul față de valorile spirituale, perene ale popoului nostru, prin felul său de a fi foarte firesc și mai puțin sofisticat sau complicat; [...] prin cultura teologică [...]; prin luciditatea și spiritul critic însoțit de foarte multă înțelegere și condescendență; pe urmă prin spiritul de disciplină, revelat cu fiecare slujire ori cu fiecare predică sau cuvântare, susținute într-un mod foarte cerebral, lucid și vertical, concis, coerent, dar și consistent în diferite împrejurări sau cu diferite ocazii!*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII MARTIE

200 de ani de la inaugurarea primei clădiri de teatru din Cluj (12.03.1821)

O trupă de teatru permanentă exista la Cluj deja din 1792. La 17 decembrie 1792, datorită pasiunii pentru teatru a contesei Rhédey, în sala de dans a palatului ei din strada Napoca de azi, trupa *Erdélyi Magyar Nemes Jászó Társaság* [*Trupa Nobilă Maghiară de Actori din Transilvania*] a prezentat primul spectacol susținut de o trupă de teatru permanentă, menționată istoric. Clujenii s-au bucurat și au susținut inițiativa, deja la 1795 luându-se decizia construirii unui sediu de teatru propriu, prin donații publice.

Pe strada care purta odinioară numele de Színház (adică a Teatrului; azi Emanuel de Martonne), pe latura sa vestică, a fost ridicată prima clădire de teatru din Cluj. *Teatrul de piatră* a fost ridicat între anii 1811-1821, pe baza proiectului elaborat de Antal Alföldi. Clădirea avea o sală cu 800 de locuri, cu 15 loje la parter, 17 la primul etaj și 18 la al doilea, în total 50 de loje. Iluminatul era asigurat de un candelabru cu 12 lămpi cu petrol, iar al scenei cu 200 de lumânări.

Inaugurarea a ținut două zile, prima zi inaugurală fiind 12 martie 1821. Astfel, primul spectacol susținut a fost drama lui Carl Theodor Körner, *Zriny*, o tragedie istorică. Traducătorul acesteia a fost Petrichevich Horváth Dániel, el însuși distribuit în spectacol. Muzica spectacolului i-a aparținut compozitorului Ruzitska György. Actorii au urcat pe scenă în costume de gală, care au fost dăruite teatrului după spectacol. A doua zi, a urcat pe scenă trupa oficială, cu drama *Mátyás király* a lui Szentjóni Szabó László.

Mulți actori maghiari remarcabili și-au început aici cariera, apoi au revenit ca invitați. Printre membrii primei trupe a teatrului s-au numărat: Jantsó Pál, Székely József, Ungár Anna, Rácz Sándor, Néb Mária, Simény Borbála, Simonffy György, Farkas József, Székely József. Teatrul a găzduit primele puneri în scenă ale lui Shakespeare în limba maghiară.

Ultimul spectacol a avut loc aici la 7 septembrie 1906, în condițiile în care, în toamna aceluiași an s-a deschis teatrul din Piața Ștefan cel Mare de azi. În ultimul spectacol au fost puse în scenă operele unor personalități. Astfel Zichy Géza a compus *Ünnepi nyitány* [Uvertura festivă], a fost realizat un spectacol după cântecele lui Ruzitska György și au fost reluate momente din spectacolele festive de odinioară. La finalul ceremoniei de rămas bun spectatorii au putut urmări epilogul dramatic *Búcsú* [Rămas bun], scris de Váradi Antal.

Vechea clădire a teatrului a fost achiziționată de stat pentru universitate, care a folosit-o temporar pentru depozitarea unor colecții. Degradată în timp, clădirea a fost demolată la mijlocul anilor 1930, pe locul ei fiind ridicată actuala clădire a Colegiului Academic.

Bibliografie:

Gaal György, *Cluj-Napoca. Ghid turistic, istoric, cultural*, Cluj-Napoca, Editura Tortoma - Asociația Kolozsvár Társaság, 2014.

Magyar színház történet, 1790-1873, la <http://mek.oszk.hu/02000/02065/html/1kotet/18.html>, accesat la 29 iulie 2020.

Zakariás Erzsébet, *Janovics, creatorul Hollywood-ului transilvan = Janovics, az erdélyi Hollywood megteremtője = Janovics, the creator of Transylvanian Hollywood*, București, Tracus Arte, 2014.

50 de ani de la apariția, la Târgu-Mureș, a primului număr al revistei social-culturale **Vatra** (aprilie 1971)

1 aprilie

155 de ani de la înființarea **Societății Literare Române** din București (din 10.08.1867 va deveni *Societatea Academică Română*, iar din 1879, *Academia Română*) (1866)

140 de ani de la nașterea poetului, traducătorului și omului politic **Octavian GOGA**. Membru al Academiei Române (1919) (01.04.1881 - 07.05.1938)

2 aprilie

Ziua Internațională a Cărții pentru Copii

Ziua Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

3 aprilie

Ziua NATO în România

Ziua Jandarmeriei Române

4 aprilie

Sărbătoarea Învierii Domnului Iisus Christos (Paștele pentru creștinii de rit catolic)

Ziua Academiei Române

120 ani de la nașterea istoricului și criticului literar **Ion BREAZU** (04.04.1901 – 11.05.1958)

5 aprilie

140 de ani de la nașterea psihologului, profesorului universitar **Florian ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ**. Fondatorul primului laborator de psihologie experimentală din România (05.04.1881 – 26.03.1958)

6 aprilie

115 ani de la deschiderea la Cluj a primului cinematograful – **Cinematograful Apollo** (strada Regele Ferdinand) (06.04.1906)

7 aprilie

Ziua Mondială a Sănătății

8 aprilie

Ziua Internațională a Rromilor

110 ani de la nașterea filosofului **Emil CIORAN** (08.04.1911 – 20.06.1995)

100 de ani de la nașterea tenorului italian **Franco CORELLI** (08.04.1921 – 29.10.2003)

75 de ani de la moartea poetului de expresie română și franceză **Ilarie VORONCA** (Eduard Marcus) (31.12.1903 – 08.04.1946)

12 aprilie

Ziua Mondială a Aviației și Cosmonauticii

Ziua Internațională a Rock-n-Roll-ului

60 de ani de la zborul în Cosmos al primului om, cosmonautul sovietic **Iuri A. GAGARIN**, la bordul navei cosmice *Vostok-1* (12.04.1961)

13 aprilie

135 ani de la nașterea pictorului și graficianului **Nicolae TONITZA** (13.04.1886 – 26.02.1940)

115 ani de la nașterea scriitorului irlandez **Samuel BECKETT**. Premiul Nobel pentru Literatură (1969) (13.04.1906 – 22.12.1989)

15 aprilie

Ziua Internațională a Culturii

135 de ani de la nașterea actriței clujene **Lili POÓR** (15.04.1886 – 26.11.1962)

17 aprilie

105 ani de la nașterea poetei **Magda ISANOS** (17.04.1916 – 17.11.1944)

18 aprilie

Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice

75 de ani de la nașterea actorului și regizorului clujean **Anton TAUF** (18.04.1946 – 20.11.2018)
90 de ani de la moartea compozitorului neoclasic și dirijorului italian **Ottorino RESPIGHI** (09.07.1879 – 18.04.1936)

22 aprilie

Ziua Mondială a Planetei Pământ

95 de ani de la nașterea violonistului și dirijorului american **Yehudi MENUHIN** (22.04.1916 – 12.03.1999)

23 aprilie

Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor

Ziua Solidarității Tineretului

Ziua Națională a Bibliotecarului Român

130 ani de la nașterea compozitorului neoclasic, pianistului și dirijorului rus **Serghei PROKOFIEV** (11/23.04.1891 – 05.03.1953)

24 aprilie

135 ani de la nașterea filologului și traducătorului clujean Ștefan BEZDECHI (24.04.1886 – 25.03.1958)
110 ani de la nașterea poetului și traducătorului **Eugen JEBELEANU**. Membru al Academiei Române (1974). Laureat al Premiului *Herder* (1972) (24.04.1911 – 21.08.1991)

25 aprilie

Ziua Mondială a Orașelor Înfrățite

Semnarea Tratatului de Aderare a României la Uniunea Europeană (intrat în vigoare la 01.01.2007)

26 aprilie

Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale

29 aprilie

Ziua Mondială a Dansului

Ziua Națională a Veteranilor de Război

30 aprilie

Ziua Internațională a Jazz-ului

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII APRILIE

Florian ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ

140 de ani de la naștere

Date biografice: n. 5 aprilie 1881, Curtea de Argeș – d. 26 martie 1958, București. Psiholog, fondatorul primului laborator de psihologie experimentală din România.

A studiat la Liceul *Matei Basarab* din București, apoi a urmat cursurile Facultății de Drept și ale Facultății de Litere și Filosofie a Universității București, ultima absolvită cu diplomă *cum laude*, în 1904.

Între anii 1906-1908, a funcționat ca profesor de limba română și filosofie la Liceul *Vasile Alecsandri* din Galați. Între anii 1908-1914, a urmat, la Leipzig, cursuri de specializare sub îndrumarea profesorului Wilhelm Wundt, încheiate cu obținerea titlului de doctor cu teza *Experimentelle Untersuchungen zur Gefühlsbetonung der Farben*, devenită o lucrare de referință în domeniu.

Revenit la Galați, în anul 1916, a fost mobilizat, ajungând la gradul de căpitan de artilerie. După Unire (1919), și-a început cariera universitară la Cluj, ca profesor la Catedra de Psihologie a Universității. Între anii 1932-1940, a ocupat funcția de rector al Universității *Regele Ferdinand I*.

În anul universitar 1921/1922, Florian Ștefănescu-Goangă a pus bazele Institutului de Psihologie Experimentală. A înființat editura institutului și a editat la Cluj, din 1938, *Revista de psihologie teoretică și aplicată*. În anul 1931, a pus bazele Societății de Psihologie. A organizat căminul studentesc *Avram Iancu* și s-a numărat printre membrii fondatori ai *Extensiunii Universitare*. A fost senator al Universității clujene în guvernul Ion I.C. Brătianu (1926-1928). De asemenea, a funcționat ca subsecretar de Stat la ministerul Instrucțiunii Publice în guvernul Gheorghe Tătărescu (1936-1937) și subsecretar de Stat la ministerul Educației Naționale (1937). A fost ales deputat de Vlașca la alegerile din noiembrie 1946, pe listele PNL. În anul 1950, a fost arestat și încarcerat la Sighet până în anul 1955.

A fost membru corespondent al Academiei Române din anul 1937, repus în drepturi în anul 1990.

Opera (selectiv):

Selecțiunea capacităților și orientarea profesională (1929), *Instabilitatea emotivă* (1936), *Adaptarea socială* (1938), *Constituție biopsihică și criminalitate* (1938), *Educația copiilor inferior și superior dotați* (1939), *Măsurarea inteligenței* (1940).

Referințe/aprecieri critice:

Daniel David: *Florian Ștefănescu-Goangă a avut o viziune academică extraordinară, care corespunde cu ceea ce numim astăzi universitate world-class. [...] A încurajat implicarea comunității academice în spațiul social și chiar politic, dar ca mijloc de exprimare a propriei expertize academice, nu ca mijloc de a obține beneficii academice fără acoperire în expertiză.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII APRILIE

115 ani de la inaugurarea cinematografului *Apollo*, primul cinematograful din Cluj (06.04.1906)

Prima proiecție cinematografică publică a avut loc la Cluj, în 2 ianuarie 1897. Era vremea cinematografulor ambulante, a căror epopee s-a încheiat în primăvara anului 1908. Primul cinematograful permanent deschis la Cluj, la 6 aprilie 1906, a fost cinematograful *Apollo*. În Transilvania, era al doilea cinematograful permanent, primul fiind deschis în 1901, la Brașov.

Deschiderea cinematografului *Apollo* este strâns legată de demersurile lui Udvari András. Acesta a fost un întreprinzător înstărit, proprietarul unui atelier de care, din strada Radák de atunci (azi Dacia). Nu a fost doar proprietar de cinematograful, ci și pionier în cinematografie, în anul 1908, realizând un film cu Corso-ul clujean și piața centrală.

Nu se cunoaște data nașterii lui Udvari András. Știm doar că a decedat în 1936, la Cluj. A fost căsătorit cu Rozalia Ozstian, de care a divorțat, după care s-a recăsătorit. A avut o fiică, Emma Udvari, asistentă a Crucii Roșii în timpul Primului Război Mondial, care, în 1928, a emigrat în Argentina împreună cu soțul ei, Esteban Boer, și cei trei copii ai săi.

Cinematograful *Apollo* al lui Udvari se afla pe strada Wesselény (azi Regele Ferdinand), fiind amenajat în sala mare de mese de la parterul Hotelului *Mezei*. Prețurile билетelor variau între 20 de fileri și o coroană, asigurându-se bilete speciale pentru elevi și anumite instituții. În timpul săptămânii rulau trei filme de câte o oră, iar duminica și de sărbători, cinematograful era deschis și la prânz. Programul era înnoit de două ori pe săptămână. Sala era zilnic plină până la refuz.

Udvari a mai făcut un demers pentru deschiderea unui al doilea cinematograful, numit tot *Apollo*, apoi pentru construcția unui nou cinematograful, care a fost inaugurat ulterior în Palatul *Urania*. Primul său cinematograful și primul cinematograful din Cluj, l-a vândut în anul 1908 cumnatului său, Rózsa Sándor, care era și constructor.

De la această dată, informațiile din presă despre cinematograful *Apollo* au devenit mai rare, cinematograful și-a găsit treptat locul în viața culturală a orașului și nu mai reprezenta ceva senzațional. Ar mai fi de adăugat că, în 1911, a avut o extindere la *Apollo*, numărul locurilor pentru spectatori ajungând la 50, fiind instalate aici fotolii comode, din piele.

Ultima trimitere din presă la acest cinematograful, datează din anul 1908: *Apollo primul teatru electric din Cluj. Cel ce vine în Cluj să nu se reîntoarcă acasă până nu a cercetat acest minunat teatru, unde se pot vedea toate întâmplările din lumea întreagă în chipuri ce să mișcă ca și cum ar fi vii, sunt în mărime naturală.*

Bibliografie:

Kápolnási Zsolt, *A kolozsári mozihálózat kiépülése (1896-1918)*, în *Areopolisz. Történelmi és társadalomtudományi tanulmányok II*, Székelyudvarhely, Litera, 2002, la <https://adoc.tips/areopolisz-tr-tenelemi-es-tarsadalomtudomanyi-talnulmanyok-ii.html>, accesat la 13 martie 2020.

Adnana Mocian, *Scrisoare din Argentina, de la moștenitoarea Palatului Urania. A fost o clădire magnifică, mă întristează acum cum arată*, la <https://gazetadecluj.ro/scrisoare-din-argentina-de-la-mostenitoarea-palatului-urania/>, accesat la 13 martie 2020.

1 mai

Ziua Internațională a Solidarității Oamenilor Muncii

Ziua Mondială a Râsului

125 ani de la nașterea scriitorului, criticului literar, filosofului, sociologului și diplomatului **Mihail RALEA** (01.05.1896 – 17.08.1964)

100 de ani de la apariția, la Cluj, al primului număr al revistei **Gândirea** (director Cezar Petrescu) (01.05.1921)

100 de ani de la nașterea scriitorului de literatură științifico-fantastică, fantastică și literatură pentru copii.

Vladimir COLIN (pseudonimul literar al lui Jean Colin) (01.05.1921 – 06.12.1991)

2 mai

Sărbătoarea Învierii Domnului Iisus Hristos (Paștele pentru creștinii de rit ortodox)

Ziua Națională a Tineretului

Ziua Mamei

3 mai

Ziua Mondială a Libertății Presei

5 mai

Ziua Europeană de Conștientizare pentru Drepturi Egale ale Persoanelor cu Deficiențe

175 de ani de la nașterea romancierului polonez **Henryk SIENKIEWICZ**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1905) (05.05.1846 – 15.11.1916)

6 mai

60 de ani de la moartea poetului, dramaturgului și filosofului clujean **Lucian BLAGA**. Membru al Academiei Române (1935) (09.05.1895 – 06.05.1961)

7 mai

160 de ani de la nașterea poetului și filosofului indian [Sir] **Rabindranath TAGORE**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1913) (07.05.1861 – 07.08.1941)

83 de ani de la moartea poetului, traducătorului și omului politic **Octavian GOGA**, patronul spiritual al Bibliotecii Județene Cluj. Membru al Academiei Române (1919) (01.04.1881 – 07.05.1938)

8 mai

Ziua Mondială a Crucii Roșii și Semilunii Roșii

Ziua Victoriei împotriva Fascismului (1945)

85 de ani de la moartea istoricului și filozofului german **Oswald SPENGLER** (29.05.1880 – 08.05.1936)

9 mai

Ziua Europei (Ziua Schuman)

Ziua Independenței de Stat a României

Ziua Tatălui

Ziua Adolescentului

11 mai

Ziua Internațională a Asistenței Medicale

12 mai

440 de ani de la înființarea primei instituții de învățământ superior din Cluj – **Colegiul Iezuit** (12.05.1581)

130 de ani de la înființarea societății clujene de sprijinire a turismului, **Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE)** [Societatea Carpatină Ardeleană] (12.05.1891)

105 ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Constantin CIOPRAGA** (12.05.1916 – 02.02.2009)

14 mai

100 de ani de la inaugurarea **Bibliotecii Populare clujene** în cadrul Bibliotecii Universității *Regele Ferdinand I* (azi Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca) (14.05.1921)

105 ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului clujean **MÉHES György** (Nagy Elek) (14.05.1916 – 10.04.2007)

15 mai

Ziua Internațională a Familiei

Ziua Internațională de Acțiune pentru Climă

Ziua Internațională a Latinității

Ziua Europeană pentru Depistarea Melanomului

130 de ani de la nașterea scriitorului rus **Mihail BULGAKOV** (15.05.1891 – 10.03.1940)

135 de ani de la moartea poetei americane **Emily DICKINSON** (10.12.1830 – 15.05.1886)

17 mai

Ziua Mondială a Societății Informaționale

Ziua Internațională a Telecomunicațiilor

130 de ani de la nașterea poetului și publicistului clujean **Emil ISAC** (17.05.1886 – 25.03.1954)

120 de ani de la nașterea sculptorului clujean, profesor universitar **Romul LADEA** (17.05.1901 – 27.08.1970)

18 mai

Ziua Internațională a Muzeelor

110 ani de la moartea compozitorului și dirijorului austriac de origine cehă **Gustav MAHLER** (07.07.1860 – 18.05.1911)

21 mai

Ziua Mondială a Diversității Culturale pentru Dialog și Dezvoltare

22 mai

Ziua Internațională pentru Diversitate biologică

Andrei MARGA, filosof și profesor universitar clujean – 75 de ani (22.05.1946)

180 de ani de la nașterea compozitorului **Eduard CAUDELLA** (22.05.1841 – 15.04.1924)

23 mai

Sărbătoarea Coborârea Sfântului Spirit (Rusaliile pentru creștinii de rit catolic)

150 de ani de la nașterea criticului și romancierului **Garabet IBRĂILEANU** (23.05.1871 – 11.03.1936)

100 de ani de la nașterea atletului, cadrului didactic clujean **Ion MOINA** (23.05.1921 – 15.02.1990)

115 ani de la moartea poetului și dramaturgului norvegian **Henrik Johan IBSEN** (20.03.1828 – 23.05.1906)

24 mai

Ziua Europeană a Parcurilor

25 mai

135 de ani de la inaugurarea **Băncii Economul**, prima instituție bancară românească din Cluj (25.05.1886)

27 mai

Ziua Națională de comemorare a voievodului Mihai Viteazul

28 mai

Ziua Mondială a Jocului

31 mai

Ziua Internațională împotriva Fumatului

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII MAI

Ion MOINA

100 de ani de la naștere

Date biografice: n. 23 mai 1921, Nimigea, județul Bistrița-Năsăud – d. 15 februarie 1990, Cluj-Napoca. Atlet român, profesor de educație fizică și sport, multiplu campion național și balcanic la 100 m.

O parte a copilăriei și-a petrecut-o în comuna clujeană Mociu, unde tatăl său lucrase o perioadă la spitalul local. Adolescent fiind, la 16 ani, după terminarea celor cinci clase la școala din Mociu, Ion Moina a fost înscris la Școala Normală din Cluj. A participat la campionatele interșcolare, unde a fost remarcat de profesorul Gheorghe Comănanu. În 1941, a intrat la Academia Națională de Educație Fizică, pe care a absolvit-o în 1945, începându-și, astfel, profesia și cariera de sportiv de performanță.

A ocupat locul întâi la proba de săritură în lungime cu 6,71 metri la Campionatele naționale de juniori de la Cluj, din 1938, iar la următoarele campionate regionale a câștigat proba de 200 metri cu timpul de 22,8 secunde, fiind selecționat în lotul național pentru concursul de la Klaugenfurt. În 1939, juniorul Moina a câștigat proba de 100 metri a Campionatului național de la Predeal cu timpul de 10,9 secunde. Marele său record, ca sportiv de atletism, a fost stabilit în 1946, când a stabilit un nou record național, cu timpul de 10,4 secunde la proba de 100 metri, record ce a rezistat nu mai puțin de 21 de ani.

A desfășurat și o intensă activitate didactică, fiind profesor și șef, din 1945 și până la pensionare, al Catedrei de Educație Fizică a Institutului Politehnic (Universitatea Tehnică).

În întreaga sa carieră sportivă, atletul clujean a participat la peste 70 de concursuri internaționale, fiind de 27 de ori campion al României și având 33 de recorduri naționale. La Balcaniada de la Tirana, din 1946, a câștigat 5 medalii de aur, primind Premiul Național pentru Sport, în urma performanțelor obținute în atletism și pentru recordurile stabilite în probele de 100 metri și 200 metri.

A fost onorat cu titlul de Maestru Emerit al Sportului.

În cinstea marelui sportiv, stadionul municipal din Cluj-Napoca a purtat numele lui Ion Moina.

Referințe/aprecieri critice:

Muzeul Sportului: *Recordman al României de 60 de ori și participant la 70 de concursuri internaționale (cele mai multe terminate în postura de câștigător), va fi socotit, la vremea sa, drept unul dintre cei mai buni alergători de viteză ai Europei.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII MAI

100 de ani de la înființarea Bibliotecii Populare din cadrul Bibliotecii Universitare din Cluj, precursora a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj

(14.05.1921)

Integrându-se în tradiția promovată prin politica culturală a acelor timpuri, la 14 mai 1921, în prezența ministrului muncii de atunci, Gr. Trancu-Iași, se inaugurează Biblioteca Populară în cadrul Bibliotecii Universității, înființată cu sprijinul Ministerului Muncii, al Academiei Române și al altor instituții, cu scopul de a propaga cultura în clasele inferioare, între meseriași, elevii școlilor medii și a celor de meserie etc. Totuși, statisticile de bibliotecă demonstrează că ea nu a rămas închisă nici altor categorii (precum medici, avocați etc.).

În ziua deschiderii, aceasta dispunea de 1.500 volume de cărți românești donate de Ministerul Muncii și 500 de volume în limba maghiară, moștenite de la vechea bibliotecă maghiară. Biblioteca Populară primea zilnic de la Biroul Imprimatelor Legale al Bibliotecii Universității cele mai noi reviste și ziare din țară. Creșterea fondurilor s-a realizat prin donații ale Ministerului Muncii, cumpărături și, în cea mai mare parte, din dubletele Bibliotecii Universității. În anul 1935, dispunea de 10.000 de volume, toate catalogate și aranjate, atât în ordine alfabetică, cât și pe materii.

De-a lungul timpului, s-a înregistrat o tendință de creștere a numărului de vizite la bibliotecă, de la 20.203 în anii 1921/1922, la 41.807 în 1926/1927. Ca urmare a creșterii fondului de carte și a numărului de cititori, depozitul și sala de lectură cu 70 de locuri nu mai corespundeau cerințelor. Capacitatea acestora a fost mărită, ajungându-se la 120 de locuri în sala de lectură (în 1926), și respectiv 220 de locuri (în 1935, cu o sală destinată copiilor). De la 1 aprilie 1936, au fost numiți bibliotecari permanenți, care au gestionat fondul și au servit cititorii, anterior acestei date personalul fiind detașat din cadrul Bibliotecii Universitare.

Până în anul 1931, Biblioteca Populară s-a susținut din fondurile bugetare primite de la Ministerul Instrucțiunii și sumele extrabugetare primite de la Ministerul Muncii. Începând cu anul 1932, Primăria municipiului Cluj a acordat subvențiile necesare funcționării bibliotecii. Alte sume au fost oferite de Societatea Națională de Credit Industrial București, Societatea de Asigurare „Prima Ardeleană”, Banca „Albina”, Industria Sârmei S.A.

După Al Doilea Război Mondial, Biblioteca Populară se va separa de Biblioteca Universității, va avea o scurtă etapă tranzitorie prin Biblioteca Consiliului Județean Sindical (02.04-06.09.1949) și Biblioteca Municipală (06.09. 1949-08.1950), după care va trece în subordinea Sfatului Popular al Regiunii Cluj ca Bibliotecă Centrală Regională. Ca urmare a unei noi legi de împărțire teritorial-administrativă adoptată în anul 1968, prin decizia Comitetului Executiv al Consiliului Popular Județean Cluj, Biblioteca Regională devenea Bibliotecă Municipală. În anul 1973, biblioteca a fost transformată din instituție de rang municipal în județeană, cu atribuții specifice și sarcini suplimentare.

Bibliografie:

Traian Brad, *Lectura și biblioteca publică la Cluj*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2002.
Eugen Barbul, *Biblioteca Universității Regele Ferdinand I din Cluj*, Cluj-Napoca, Tipografia Cartea Românească, 1935.

1 iunie

Ziua Internațională a Copilului

A 50-a ediție a Concursului de desene **Eroii cărților citite**

Mircea CĂRTĂRESCU, poet și prozator – 65 de ani (01.06.1956)

2 iunie

555 de ani de la începerea construirii **Mănăstirii Putna**, ctitorie a domnitorului Ștefan cel Mare (1457-1504) (02.06.1466)

50 de ani de la moartea bibliografului, istoricului, profesorului universitar și cercetătorului științific clujean **Ioachim CRĂCIUN** (25.06.1898 – 02.06.1971)

30 de ani de la moartea compozitorului, muzicologului și profesorului universitar clujean **Sigismund TODUȚĂ** (17.05.1908 – 03.06.1991)

4 iunie

Ziua Internațională a Copiilor – Victime ale Agresiunii

Ziua Tratatului de la Trianon

5 iunie

Ziua Internațională a Protecției Naturii și a Mediului Înconjurător

Ziua Națională a Învățătorului

6 iunie

75 de ani de la moartea dramaturgului și romancierului german **Gerhart HAUPTMANN**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1912) (15.11.1862 – 06.06.1946)

7 iunie

135 de ani de la nașterea inventatorului **Henri COANDĂ**, pionier al aviației (07.06.1886 – 25.11.1972)

8 iunie

Ziua Mondială a Oceanelor

145 de ani de la moartea scriitoarei franceze **George SAND** (pseudonimul literar al Amandine-Lucille-Aurore Dupin) (01.07.1804 – 08.06.1876)

10 iunie

Sărbătoarea Înălțarea Domnului

Ziua Eroilor

185 de ani de la moartea fizicianului francez **André M. AMPÈRE** (20.01.1775 – 10.06.1836)

12 iunie

90 de ani de la nașterea sociologului, antropologului și filosofului clujean **Achim MIHU** (12.06.1931 – 14.10.2018)

14 iunie

Ziua Mondială a Donatorului de Sânge

210 ani de la nașterea scriitoarei americane **Harriet Beecher STOWE** (14.06.1811 – 01.07.1896)

135 de ani de la moartea dramaturgului **Alexandr OSTROVSKI**, creatorul teatrului național rus (31.03/12.04.1823 – 02.06./14.06.1886)

15 iunie

132 de ani de la moartea poetului, prozatorului și jurnalistului **Mihai EMINESCU** (15.01.1850 – 15.06.1889)

16 iunie

95 de ani de la nașterea sopranei și cadrului didactic universitar **Lucia STĂNESCU**. Director al Operei Române din Cluj (1970-1975) (16.06.1926 – 25.09.2020)

17 iunie

Ziua Mondială pentru Combaterea deșertificării și secetei

18 iunie

100 de ani de la nașterea istoricului literar clujean **Ion LUNGU** (18.06.1921 – 19.07.2001)
85 de ani de la moartea prozatorului și dramaturgului rus **Maxim GORKI** (Alexei Maximovici Peșcov) (16/28.03.1868 – 18.06.1936)

20 iunie

Ziua Mondială a Refugiaților

Sărbătoarea Pogorârea Sfântului Duh (Rusaliile pentru creștinii de rit ortodox)

130 de ani de la moartea istoricului, omului politic și scriitorului **Mihail KOGĂLNICEANU** (06.09.1817 – 01.07.1891)

21 iunie

Ziua Muzicii Europene

22 iunie

100 de ani de la reînființarea **Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului** (22.06.1921)

26 iunie

Ziua Internațională contra Abuzului și Traficului de Droguri

Ziua Internațională pentru Susținerea Victimelor Torturii

Ziua Internațională de Colaborare în favoarea Păcii și Democrației

Ziua Drapelului Național al României

27 iunie

Sergiu Pavel DAN, critic, istoric literar și eseist clujean – 85 de ani (27.06.1936)

29 iunie

Dora PAVEL, poetă și prozatoare clujeană – 75 de ani (29.06.1946)

30 iunie

110 ani de la nașterea poetului, eseistului și criticului american de origine poloneză **Czeslaw MILOSZ**.
Laureat al Premiul Nobel pentru Literatură (1954) (30.06.1911 – 14.08.2004)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII IUNIE

Lucia STĂNESCU

95 de ani de la naștere

Date biografice: n. 16 iunie 1926, Someșul Rece, Cluj. Soprană.

Născută în iunie 1926, într-o familie de preoți, și-a petrecut copilăria, adolescența și anii de pregătire intelectuală și profesional-artistică la București, sub supravegherea atentă a mătușii sale. Începe școala primară în 1933, intră la liceu patru ani mai târziu, cunoscând și intrând în contact cu primii oameni care-i vor sesiza vocea și posibilitățile artistice: mezzosoprana Aura Davidescu, profesoara de muzică de la Institutul Domnișoarelor Ortodoxe din București, și baritonul Jean Atanasiu, unul dintre fondatorii Operei Naționale din București.

Încă din timpul studiilor muzicale, a cântat în Corul Radiodifuziunii Române, iar, la absolvirea acestora, a fost angajată ca soprană la Opera Română din Cluj. De-a lungul unei cariere de peste 30 de ani, a interpretat roluri memorabile în numeroase piese celebre, mai ales ale lui G. Verdi și G. Puccini, pe care i-a apreciat în mod deosebit. A realizat turnee în toată Europa, în China, Japonia, Egipt, URSS și Cuba, culegând aplauze, bisuri și critici muzicale dintre cele mai laudative în presa de specialitate.

Pe lângă activitatea artistică, Lucia Stănescu a condus și Opera Română din Cluj, între 1970-1975, directorat plin de turnee internaționale, ceea ce a creat o mare vizibilitate externă pentru această instituție artistică de prim rang din România. A fost și perioada în care, odată cu turneele din Italia, se îndrăgostește de această țară, unde se stabilește definitiv în 1979.

În România, activitatea și contribuția la promovarea artei i-au fost răsplătite prin numeroase medalii, distincții și titluri, din partea Președinției României, a unor universități de prestigiu și a autorităților locale din Cluj-Napoca, care i-au acordat titlul de Cetățean de Onoare al orașului. Tot în semn de mare prețuire, autoritățile din localitatea natală, Someșul Rece, au ținut ca, la aniversarea a 90 de ani de viață ai mării soprane să acorde Căminului Cultural din localitate numele acesteia, iar Opera Română din Cluj-Napoca a organizat, pe 17 iunie 2016, un mare concert aniversar.

Roluri interpretate:

Floria Tosca (Puccini: *Tosca*); Manon (Puccini: *Manon Lescaut*); Cio-Cio-San (Puccini: *Madame Butterfly*); Mimi (Puccini: *La Boeme*); Liu (Puccini: *Turandot*); Aida (Verdi: *Aida*); Desdemona (Verdi: *Othello*); Neda (Leoncavallo: *Pagliacci*); Margareta (Gounod: *Faust*); Micaela (Bizet: *Carmen*); Tatiana (Ceaikovski: *Evgheni Oneghin*); Mașa (Ceaikovski: *Dama de pică*); Maria (Ceaikovski: *Mazeppa*).

Referințe/aprecieri critice:

Michaela Bocu: *A făcut din spectacolele de operă, atît ca interpretă pe scenă, cît și în perioada directoratului la Opera clujeană, evenimente memorabile, unice, de neuitat. A făcut să se vorbească despre această instituție – veritabilă „cariatidă a cetății”, cum o numea Acad. Nicolae Hâncu, într-o anume împrajurare – cu admirație supremă, cuvenită doar marilor valori.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII IUNIE

100 de ani de la reînființarea Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, cu sediul la Cluj (22.06.1921)

Realizarea unirii Transilvaniei cu Regatul României, la 1 decembrie 1918, a deschis, ca-n foarte multe alte domenii, perspectiva reînființării unei eparhii ortodoxe românești cu sediul la Cluj, în amintirea și în baza tradiției episcopale a Vadului și Feleacului și a legăturilor lor cu Țările Române din perioada medievală.

Ațiunile și eforturile îndelungate de obținere a unui scaun episcopal pentru Cluj și zona sa de iradiere spirituală românească au fost încununate de succes odată cu instaurarea unei administrații românești în întreaga Transilvanie, sub conducerea Consiliului Dirigent.

Printre inițiatorii importanți ai reînființării unei eparhii ortodoxe la Cluj s-a numărat și asesorul consistorial din 1919, Nicolae Ivan, care a prezentat o adresă în acest scop Consistoriului arhidiecezan de la Sibiu. În urma lucrărilor acestuia, s-a stabilit componența comisiei sinodale care urma să lucreze pentru noua episcopie de la Cluj și care trebuia să stabilească detaliile administrative în vederea punerii în aplicare a deciziilor de la Sibiu. Propunerile comisiei au ajuns în fața unui Sinod extraordinar la Sibiu, în data de 7/20 iulie 1919, fiind ales primul Consistoriu Eparhial pentru Cluj, care avea scopul de a întemeia Eparhia Clujului. Consilierul Nicolae Ivan a fost ales președinte al acestui Consistoriu clujean. La sfârșitul întâlnirii Sinodului, Nicolae Ivan a prezentat delegaților prezenți și un hrisov ce confirma decizia de a se construi o catedrală în Cluj. S-a mai decis ca la 1 octombrie 1919, consistoriul clujean să preia în administrare independentă noua dieceză, din care urmau să facă parte 12 protopopiate: Abrud, Alba Iulia, Bistrița, Câmpeni, Cetatea de Piatră, Cluj, Dej, Lupșa, Târgu Mureș, Reghin, Turda, Unguraș.

În primul consistoriu al eparhiei Clujului au fost alese, pe lângă numeroși preoți protopopi cunoscuți, numeroase personalități culturale și științifice transilvănene, precum Onisifor Ghibu, Sextil Pușcariu, Nicolae Bogdan, Valer Moldovan și alții.

Hotărârea sinodului arhidiecezan a fost înaintată consistoriului mitropolitan, care a decis convocarea congresului național bisericesc, pentru clarificarea situației arondării orașului Alba Iulia, dorită atât de noua eparhie de la Cluj, dar și de cea de la Sibiu. Arondarea acesteia noii eparhii clujene, precum și parcurgerea altor momente organizatorice, întinse pe tot parcursul anului 1920, a adus problema reînființării eparhiei clujene în fața Parlamentului României. Astfel, în urma mai multor runde de dialog, cele mai multe purtate la București, în 1921, Octavian Goga, ministrul cultelor, a prezentat în Parlament proiectul legii de reînființare a Episcopiei Vadului, cu sediul la Cluj, proiect ce a fost aprobat cu mare însuflețire de ambele corpuri legiuitoare, adăugându-se în titlatură, la intervenția mitropolitului Primat, Elie Miron Cristea, și „tradițiunea mitropolitană de la Feleac”.

În Senatul României, în 1921, cu ocazia discutării proiectului de lege pentru reînființarea eparhiei de la Cluj, Î. P. S. Miron Cristea a ținut o înflăcărată cuvântare, în care a făcut un scurt istoric al fostei episcopii de la Cluj (Episcopia Vadului, între hotarele județelor Cluj, Bistrița-Năsăud, Sălaj și Maramureș, lângă Dej) ce data încă din secolul al XV-lea, din vremea lui Ștefan cel Mare, care a stăpânit o bună parte din nordul Transilvaniei, până la Cetatea Ciceului, (jud. Bistrița-Năsăud) unde era tronul episcopal în vremuri tulburi, precum și toată zona Bistriței.

Reînființarea Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului la 22 iunie 1921 fost ratificată prin legea publicată în *Monitorul Oficial* din 18 iulie 1921.

Bibliografie:

Ștefan Iloaie, Bogdan Ivanov (editori), *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani*, Cluj-Napoca, Renașterea, 2012, p. 63-80.

90 de ani de la reînființarea Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului (1921-2011) la

<https://basilica.ro/90-de-ani-de-la-reinfiintarea-eparhiei-ortodoxe-romane-a-vadului-feleacului-si-clujului-1921-2011/> accesat la 13 octombrie 2020.

170 de ani de la înființarea, la Cluj, a **Fabricii de Tutun** (iulie 1851)

60 de ani de la crearea organizației internaționale independente **Amnesty International** cu sediul la Londra. Militează activ pentru respectarea drepturilor omului și eliberarea deținuților politici (1961)

1 iulie

Ion POP, scriitor, critic și istoric literar clujean, cadru didactic universitar. Membru corespondent al Academiei Române (2015) – 80 de ani (01.07.1941)

140 de ani de la apariția, la Iași, a primului număr al revistei literare și științifice **Contemporanul** (01.07.1881)

2 iulie

95 de ani de la nașterea prozatorului și publicistului **Octavian PALER** (02.07.1926 - 07.05.2007)

60 de ani de la moartea prozatorului american **Ernest HEMINGWAY**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1954) (21.07.1899 – 02.07.1961)

4 iulie

Ziua Națională a Statelor Unite ale Americii

Ziua Crucii Roșii Române

7 iulie

80 de ani de la nașterea lingvistului, etnografului și profesorului universitar clujean **PÉNTEK János** (07.07.1941)

10 iulie

150 de ani de la nașterea prozatorului și esteticianului francez **Marcel PROUST** (10.07.1871 – 18.11.1922)

11 iulie

Ziua Mondială a Populației

14 iulie

Ziua Națională a Franței

18 iulie

Ziua Internațională Nelson Mandela

210 ani de la nașterea scriitorului englez **William Makepeace THACKERAY** (18.07.1811 – 24.12.1863)

19 iulie

70 de ani de la moartea scriitorului și episcopului reformat clujean **MAKKAI Sándor** (13.05.1890 – 19.07.1951)

20 iulie

Ziua Mondială a Șahului

Ziua Aviației Române și a Forțelor aeriene

21 iulie

200 de ani de la nașterea poetului, prozatorului și dramaturgului **Vasile ALECSANDRI** (21.07.1821 – 22.08.1890)

22 iulie

110 ani de la nașterea criticului, istoricului literar și publicistului **George IVAȘCU** (22.07.1911 – 21.06.1988)

20 de ani de la moartea regizorului **Vlad MUGUR**. Director al Teatrului Național din Cluj (1965-1971) (22.06.1927 – 22.07.2001)

95 de ani de la moartea medicului și profesorului universitar clujean **Gheorghe BILAȘCU** (27.04.1863 – 22.07.1926)

23 iulie

Ion CUCEU, etnolog și profesor universitar, director al Institutului Arhiva de Folclor a Academiei Române Cluj (1990-2011) – 80 de ani (23.07.1941)

24 iulie

100 de ani de la nașterea tenorului italian **Giuseppe DI STEFANO** (24.07.1921 – 03.03.2008)

26 iulie

165 de ani de la nașterea dramaturgului irlandez **George Bernard SHAW**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1925) (26.07.1856 – 02.11.1950)

27 iulie

100 de ani de la nașterea lingvistului **Eugeniu COȘERIU**. Membru de onoare al Academiei Române (din 1991) (27.07.1921 – 07.09.2002)

55 de ani de la moartea folcloristului **Ion MUȘLEA**, inițiatorul și conducătorul Arhivei de Folclor din Cluj (1930-1948). Membru corespondent al Academiei Române (1947) (29.09.1899 - 27.07.1966)

180 de ani de la moartea poetului romantic și prozatorului rus **Mihail LERMONTOV** (03/15.10.1814 – 15/27.07.1841)

28 iulie

280 de ani de la moartea compozitorului și violonistului italian **Antonio VIVALDI** (04.03.1678 – 28.07.1741)

29 iulie

Ziua Imnului Național al României

165 de ani de la moartea compozitorului și pianistului german **Robert SCHUMANN** (08.06.1810 – 29.07.1856)

31 iulie

Stela-Maria IVANEȘ, jurnalistă și scriitoare clujeană – 75 de ani (31.07.1946)

85 de ani de la nașterea prozatorului, dramaturgului, traducătorului clujean **SIGMOND István** (31.07.1936 – 18.01.2014)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII IULIE

Gheorghe BILAȘCU

95 de ani de la moarte

Date biografice: n. 27 aprilie 1863, Petrova, jud. Maramureș – d. 22 iulie 1926, Cluj. Medic. Fondatorul învățământului stomatologic din România.

După clasele primare absolvite în satul natal, a urmat liceul la Vișeu de Sus, apoi, din dorința părinților, s-a înscris la Facultatea de Drept din Budapesta, pe care, însă, a abandonat-o răspunzând chemării pentru medicină. S-a afirmat printre cei mai străluciți studenți ai Facultății de Medicină din Budapesta.

Și-a început cariera profesională ca preparator la disciplinele anatomie, fiziologie, oftalmologie, apoi ca asistent de chirurgie generală și ortopedie la Sanatoriul *Dollinger*. În anul 1898, a îmbrățișat disciplina stomatologie, avându-l ca mentor pe profesorul Arkövi, cel care avea să-l numească *rege al medicilor dentiști*. A făcut parte din corpul didactic al Facultății de Medicină de la Budapesta ajungând până la funcția de șef de lucrări.

În 1919, răspunzând la apelul Consiliului Dirigent, renunțând la toate privilegiile din Budapesta și asumându-și sarcina istorică de a integra stomatologia în medicină, a venit la Cluj ca profesor agregat de clinică stomatologică, din 1923, fiind profesor titular la Catedra de Otorinolaringologie a Facultății de Medicină din Cluj. La propunerea sa, stomatologia a devenit, la Cluj, disciplină obligatorie, cu lucrări practice și cursuri pentru toți studenții din anul IV. A elaborat o programă care a cuprins profilaxia stomatologică.

Aici, la Cluj, a înființat prima Catedră de Stomatologie (1919) și Institutul de Specializare în Stomatologie (1923). A editat *Revista Stomatologică* (1921-1926) și a fondat Asociația Medicilor Stomatologi din România (1923), organizând primul Congres al Dentiștilor.

S-a implicat în viața politică, în calitate de senator reprezentând Maramureșul în Parlament, după 1919.

Opera (selectiv):

Hemoragii banale și hemofilice și tratamentul lor (1922), *Erupțiile dificile ale molarului de minte* (1925), *Importanța gurii în susținerea stării de nutriție*, *Hemofilia*, *Anestezia în stomatologie*, *Încercări asupra implantării dinților* (1920), *Tumorile maligne și benigne*.

Referințe/aprecieri critice:

Prof. dr. Alexandru ROTARU: [...] a rămas în urma lui o profesie pe care a integrat-o în Medicină, a ridicat-o în țara noastră de la îndeletnicire empirică la o profesie academică și de la banalitate la știință. În felul acesta prof. Gh. Bilașcu a devenit un reper național pentru profesie.

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII IULIE

170 de ani de la înființarea Fabricii de Tutun din Cluj (iulie 1851)

În anul 1851, guvernul de la Viena instituie monopolul de stat asupra fabricării produselor din tutun și a profitului din comercializarea tutunului, legiferare ce a dus la fondarea mai multor fabrici pe teritoriul Imperiului Austro-Ungar, între care și a unei fabrici la Cluj, unde existau deja mai multe ateliere de produs trabucuri.

Fabrica de la Cluj s-a întemeiat prin ordin imperial, prima sa locație fiind clădirea seminarului catolic de pe strada Universității de azi. Fabrica s-a deschis în 1851, în iulie, primul director al fabricii, tânărul Ferenc Niedl venit din Galicia, angajând 24 de muncitoare, la sfârșitul lui august a dat semnalul începerii activității.

Numărul acestora avea să crească numai în câțiva ani la 250. În scurt timp, dezvoltarea producției și creșterea numărului angajaților a impus extinderea fabricii. Astfel, la 1855 a fost cumpărată o parcelă mai întinsă la periferia orașului, unde până în 31 august 1860, au fost ridicate primele trei clădiri ale fabricii, care pot fi considerate și primele clădiri moderne industriale ale Clujului. În aceste clădiri s-a instalat Fabrica regală maghiară de trabucuri (*M(agyar). K(irályi). Szivar Gyár*).

După relocarea din 1861, numărul angajaților fabricii a ajuns la 400 și se producea și tutun de pipă, care mult timp a fost principalul produs al întreprinderii. La sfârșitul anilor 1860, fabrica avea peste 600 de angajați, în 1874, 1.118 de angajați care produceau 48.000 de bucăți de trabucuri, iar în 1883, peste 3.000 de angajați, care au început și producția de țigarete. Astfel, fabrica producea toate cele trei categorii de produse ale industriei tutunului. Pe de altă parte, la acea dată, angajații fabricii reprezentau aproape 5% din populația Clujului de atunci, iar fabrica se profila ca cel mai mare angajator al statului din orașul de atunci.

În 1885, peste Canalul Morii s-a construit un nou depozit, cea mai modernă și mai spațioasă clădire de acest gen de la acea dată din Cluj, unde se puteau depozita 1.200 tone de tutun.

Bibliografie:

Gaal György *Magyarok utcája A kolozsvári egykori Bel- és Külmagyar utcák telkei, házai, lakói*, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár, 1995, p. 131.

Weisz Attila, *Studiu de istoria artei privind clădirea istorică rămasă din fosta fabrică de tutun din Cluj*, Cluj-Napoca, 2017, p. 7-8, la file:///C:/Users/ghizela/Downloads/ARG.170221%20Studiu%20istoric.pdf.

2 august

Marcel IUREȘ, actor, fondatorul primului teatru independent din România după 1989 – 70 de ani (02.08.1951)

130 de ani de la nașterea compozitorului **Mihail JORA**, creatorul baletului românesc contemporan. Membru al Academiei Române (1955) (02.08.1891 – 10.05.1971)

100 de ani de la moartea tenorului italian **Enrico CARUSO** (25.02.1873 – 02.08.1921)

3 august

60 de ani de la moartea muzicologului și folcloristului **George BREAZUL**, unul dintre întemeietorii istoriografiei muzicale românești (14.09.1887 - 03.08.1961)

5 august

40 de ani de la moartea dirijorului, violonistului și profesorului **Jean BOBESCU** (05.04.1890 – 05.08.1981)

6 august

Ziua Mondială a Luptei pentru Interzicerea Armei Nucleare – Ziua HIROSHIMEI

80 de ani de la nașterea poetului, dramaturgului și scriitorului **Cezar IVĂNESCU** (06.08.1941 – 24.04.2008)

7 august

Ionel PANTEA, bas-bariton și regizor dramatic, cadru didactic universitar la Academia de Muzică *Gheorghe Dima* (clasa de operă). Director al Operei Române din Cluj (1981-1983) – 80 de ani (07.08.1941)

100 de ani de la moartea poetului simbolist rus **Aleksandr BLOK** (16/28.11.1880 – 07.08.1921)

9 august

Ziua Internațională a Popoarelor indigene

10 august

100 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Ion NEGOIȚESCU** (10.08.1921 – 06.02.1993)

11 august

130 de ani de la nașterea istoricului, profesorului universitar **Constantin MARINESCU**. Fondator al Catedrei de Istorie Universală la Universitatea din Cluj (11.08.1891 – 01.04.1982)

60 de ani de la moartea poetului și matematicianului **Ion BARBU** (pseudonimul literar al lui Dan Barbilian) (19.03.1895 – 11.08.1961)

12 august

Ziua Internațională a Tineretului

13 august

65 de ani de la moartea medicului și scriitorului **Victor PAPILIAN**, decan al Facultății de Medicină (1930-1931, 1940-1944) și director al Operei Române (1934) și al Teatrului Național din Cluj (1936-1940). Fondator al Societății Scriitorilor Români din Ardeal (1936) (17.06.1888 – 15.08.1956)

14 august

65 de ani de la moartea poetului și dramaturgului german **Bertolt BRECHT**, inițiator al teatrului politic (10.02.1898 – 14.08.1956)

15 august

Ziua Marinei Române

250 de ani de la nașterea scriitorului romantic scoțian [Sir] **Walter SCOTT**, creatorul romanului istoric (15.08.1771 - 21.09.1832)

17 august

90 de ani de la nașterea violonistului și profesorului clujean Ștefan RUHA (17.08.1931 – 28.09.2004)

18 august

90 de ani de la nașterea scriitorului **Paul ANGHEL** (18.08.1931 – 19.05.1995)

19 august

140 de ani de la nașterea compozitorului, violonistului, pianistului și dirijorului **George ENESCU**. Membru al Academiei Române (1932) (19.08.1881 – 04.05.1955)

85 de ani de la moartea poetului spaniol **Federico GARCÍA LORCA** (05.06.1898 – 18.08.1936)

21 august

150 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului expresionist rus **Leonid ANDREEV** (21.08.1871 – 12.09.1919)

22 august

45 de ani de la moartea pictorului, graficianului și gravorului **NAGY Imre** (25.07.1893 – 22.08.1976)

23 august

Ziua Internațională pentru Comemorarea Sclaviei și Abolirii acesteia

Ziua Europeană de Comemorare a Victimelor Stalinismului și Nazismului

65 de ani de la inaugurarea **Bibliotecii Centrale de Stat** (azi, Biblioteca Națională a României) (23.08.1956)

27 august

Ziua Națională a Republicii Moldova

150 de ani de la nașterea scriitorului american **Theodore DREISER** (27.08.1871 – 28.12.1945)

28 august

125 de ani de la nașterea prelatului romano-catolic, episcopului și omului politic clujean **MÁRTON Áron** (28.08.1896 – 29.09.1980)

29 august

30 de ani de la inaugurarea **Bibliotecii Transilvania din Chișinău** (29.08.1991)

31 august

Ziua Limbii Române

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII AUGUST

MÁRTON Áron

125 de ani de la naștere

Date biografice: n. 28 aug. 1896, Sândominic, Harghita – d. 29 sept. 1980, Alba Iulia. Prelat romano-catolic, episcop, om politic. Ridicat în anul 1949 la rangul de arhiepiscop *ad personam* de către papa Pius al XII-lea. Pentru activitatea sa pentru salvarea de la exterminare a unor evrei transilvăneni, a fost declarat de Israel *Drept între popoare* (1999).

A urmat școala primară în satul natal, apoi gimnaziul la Șumuleu, Miercurea Ciuc și Alba Iulia.

În timpul primului război mondial a fost locotenent, rănit de trei ori în luptele de la Doberdó del Lago, Pasul Oituz și Asiago. Și-a continuat studiile la Institutul Teologic Romano-Catolic din Alba Iulia, după care, în anul 1924, a fost hirotonit preot romano-catolic.

A fost capelan la Ditrău, apoi la Gheorgheni. A predat, ca profesor de religie, la Liceul de Stat din Gheorgheni și la Liceul Romano-Catolic din Târgu Mureș. În anul 1929 a fost trimis preot la Turnu Roșu, în paralel fiind și superintendent de studii la Orfelinatul Terezian din Sibiu. A fost numit în anul 1930 capelan al Catedralei *Sfântul Mihail* din Alba Iulia și arhivar episcopal, în 1930 secretar episcopal, în 1932 preot duhovnic al studenților de la seminarul teologic. În anul 1936 a fost numit, temporar, administrator al Parohiei *Sfântul Mihail* din Cluj. În anul 1937, preotul Márton Áron a devenit canonic, iar în anul 1938, parohul Bisericii *Sfântul Mihail* din Cluj. La sfârșitul aceluiași an a fost numit administrator apostolic al Episcopiei de Alba Iulia.

La 24 decembrie 1938, papa Pius al XI-lea l-a numit pe Márton Áron episcop romano-catolic de Alba Iulia. A fost consacrat episcop la 12 februarie 1939 în Biserica *Sfântul Mihail* din Cluj.

În timpul prigoanei antievreiești, a susținut cauza evreilor și a contribuit la salvarea a mii de vieți, motiv pentru care a fost declarat *persona non grata* de autoritățile ungare și expulzat. A rămas astfel, până la sfârșitul războiului, la Alba Iulia. În timpul regimului comunist s-a ridicat împotriva politicii regimului, manifestându-se pentru libertatea credinței și apărarea bisericii. Ca urmare, a fost arestat în iunie 1949. În perioada 1949-1955 a fost deținut în mai multe închisori, interogată, lăsat la izolare. Judecat în 1951, a fost condamnat la închisoare pe viață. A fost eliberat din închisoare în martie 1955, când s-a reîntors la Alba Iulia. În iunie 1957 i s-a impus domiciliu obligatoriu în sediul palatului episcopal, până în 1967.

În anul 1967, cardinalul Franz König a obținut de la autoritățile române ridicarea domiciliului obligatoriu pentru episcopul Márton Áron. În anul 1968 a întreprins o călătorie emoționantă prin țară, împărțind mii de tineri.

Bolnav de cancer, s-a stins din viață la 29 decembrie 1980, fiind înmormântat în cripta Catedralei din Alba Iulia.

Referințe/Aprecieri critice:

Moshe Carmilly-Weinberger: *În acele vremuri s-a reliefat măreția umană a episcopului Márton Áron, singurul episcop maghiar în Transilvania care în 18 mai 1944, în Biserica Sf. Mihail din Cluj, și-a ridicat glasul și a rugat, a somat societatea maghiară să ajute evreimea adunată în ghetouri și aflată în fața deportării.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII AUGUST

30 de ani de la deschiderea Bibliotecii *Transilvania* de la Chișinău, inițiativă a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj (29.08.1991)

După doi ani de mișcări populare, mitinguri și demonstrații în orașele și satele basarabene, Marea Adunare Națională din 27 august 1989 de la Chișinău adoptă documentul final *Despre suveranitatea statală și dreptul nostru la viitor*, iar, în 31 august 1989, în sesiunea a 13-a a Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești se adoptă *Legea despre limba de stat și revenirea acesteia la grafia latină*. În acest context, în toate provinciile istorice românești a fost lansat apelul de a veni în ajutorul basarabenilor, întrucât, după cedarea Basarabiei în 1944, biblioteca românească din acest ținut a dispărut, alfabetul latin a fost interzis, din rețeaua de biblioteci bine constituită de către sovietici lipsind cartea în limba română. La acest apel au răspuns societăți și asociații culturale, instituții publice și persoane particulare.

În 1990, la sugestia lui Alexe Mare, intelectualii transilvăneni au lansat inițiativa de a înființa, la Chișinău, o bibliotecă publică românească, al cărei fond va fi alcătuit din donații succesive. După primul transport, din 1990, de 50.000 de volume adunate din donațiile clujenilor, un al doilea lot de carte va fi trimis spre Chișinău în 1991. Acesta conținea 15.000 de volume oferite de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj și 14.000 de volume donate de celelalte biblioteci județene din Transilvania (Târgu-Mureș, Baia Mare, Satu Mare, Zalău, Turda ș.a.), Asociația Culturală *Basarabia și Bucovina*, alte societăți culturale, donatori particulari și societăți comerciale.

Grupul de oameni de cultură ardeleni, conduși de directorul Bibliotecii clujene, Traian Brad (1945-2002), au găsit colaboratori competenți și inimoși, coordonați de Lidia Kulikovski, directoarea Bibliotecii Municipale *B.P. Hasdeu*, care a decis transformarea unei filiale dintr-un sector mărginaș, cu o colecție de carte în limba rusă în proporție de 89%, în prima bibliotecă de carte românească din Republica Moldova.

Deschiderea oficială a bibliotecii, **în 29 august 1991**, a avut loc la două zile după adoptarea *Declarației de Independență a Republicii Moldova*, în prezența elitei culturale și politice basarabene (președintele Parlamentului, fostul prim-ministru, președinții Comisiilor Parlamentare, ministru Culturii și Cultelor, scriitori, academicieni), a numeroși bibliotecari și cadre didactice.

Înființarea acestei prime instituții culturale în spațiul moldovenesc este explicată de Traian Brad, astfel: *Biblioteca Transilvania apare, așadar ca o reacție firească la nevoile stringente ale revenirii populației Basarabiei istorice la limba, cultura și istoria națională, la reintegrarea ei spirituală*. Această instituție a reprezentat un model pentru înființarea altor biblioteci publice românești în Republica Moldova: Biblioteca Târgu-Mureș, Biblioteca Alba-Iulia, Biblioteca Maramureș ș.a.

Bibliografie:

Traian Brad, *Lectura și biblioteca publică la Cluj*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2002
Filiala „Transilvania”. Portret din cuvinte, Chișinău, Grafema Libris SRL, 2011.

1 septembrie

Ziua Diplomației Române

Julia VÁRADY, soprană – 80 de ani (01.09.1941)

130 de ani de la nașterea filologului, traducătorului, profesorului universitar clujean **Teodor NAUM** (01.09.1891 – 19.03.1980)

2 septembrie

105 ani de la nașterea istoricului clujean **JAKÓ Zsigmond Pál** (02.09.1916 – 26.10.2008)

3 septembrie

50 de ani de la moartea profesorului **Alexandru BORZA**, întemeietorul geobotanicii în România, fondator al Institutului Botanic și al Grădinii Botanice din Cluj (1920) (21.05.1887 – 03.09.1971)

5 septembrie

100 de ani de la nașterea istoricului și teoreticianului literar clujean **Adrian MARINO**. Premiul Herder (1985) (05.09.1921 – 17.03.2005)

6 septembrie

90 de ani de la inaugurarea, la Cluj, a **Spitalului Evreiesc** (06.09.1931)

7 septembrie

Ziua Europeană a Culturii Iudaice

110 ani de la nașterea istoricului literar și folcloristului **Alexandru BISTRIȚIANU** (07.09.1911 – 03.07.1976)

20 de ani de la moartea istoricului și profesorului universitar clujean **Pompiliu TEODOR**. Membru corespondent al Academiei Române (1990) (19.07.1930 – 07.09.2001)

8 septembrie

Ziua Internațională pentru Alfabetizare

Aurel ȘOROBETEA, poet clujean – 75 de ani (08.09.1946)

115 ani de la inaugurarea clădirii **Teatrului Național** din Cluj (08.09.1906)

165 de ani de la nașterea filologului și bibliografului **Ioan BIANU**, organizator și director al Bibliotecii Academiei Române (1884-1935). Membru al Academiei Române (1902) (08.09.1856 – 13.02.1935)

9 septembrie

Ziua Mondială a Frumuseții

100 de ani de la nașterea criticului de artă **Mircea DEAC** (09.09.1921 – 06.02.2015)

60 de ani de la moartea sociologului și statisticianului **Anton GOLOPENȚIA** (12.05.1909 – 09.09.1951)

12 septembrie

100 de ani de la nașterea scriitorului polonez de science fiction **Stanisław Herman LEM** (12.09.1921 – 27.03.2006)

13 septembrie

Ziua Pompierilor din România

14 septembrie

145 de ani de la nașterea istoricului și omului politic **Alexandru I. LAPEDATU**, cofondator al Institutului de Istorie Națională din Cluj (1920). Membru al Academiei Române (1918) (14.09.1876 – 30.08.1950)

170 de ani de la moartea romancierului american **James Fenimore COOPER** (15.09.1789 – 14.09.1851)

15 septembrie

Ziua Internațională a Democrației

110 ani de la nașterea poetului, prozatorului și actorului **Emil BOTTA** (15.09.1911 – 24.07.1977)

16 septembrie

Ziua Internațională pentru Păstrarea Stratului de Ozon

17 septembrie

140 de ani de la nașterea poetului **George BACOVIA** (George Vasiliu), cel mai mare poet simbolist român (17.09.1881 – 22.05.1957)

18 septembrie

190 de ani de la moartea poetului **Vasile CĂRLOVA** (04.02.1809 – 18.09.1831)

19 septembrie

Ziua Europeană a Patrimoniului

Ziua Europeană a Porților Deschise

110 ani de la nașterea romancierului, eseistului și poetului englez [Sir] **William GOLDING**. Laureat al Premiul Nobel pentru Literatură (1983) (19.09.1911 – 19.06.1993)

20 septembrie

155 de ani de la nașterea poetului și traducătorului **George COȘBUC**. Membru al Academiei Române (1916) (20.09.1866 – 09.05.1918)

21 septembrie

Ziua Internațională a Păcii

Ziua Internațională Alzheimer

Ziua Europeană fără Mașini

155 de ani de la nașterea scriitorului englez **Herbert George WELLS**, părintele literaturii S.F. (21.09.1866 – 13.08.1946)

23 septembrie

Ziua Internațională împotriva Exploatării Sexuale și Traficului Femeilor și Copiilor

24 septembrie

Ziua Woerner – Ziua Parteneriatului pentru Pace

Ziua Mondială a Inimii

125 de ani de la nașterea scriitorului american **Scott FITZGERALD** (24.09.1896 – 21.12.1940)

85 de ani de la nașterea dirijorului și compozitorului clujean **Emil SIMON** (24.09.1936 – 25.02.2014)

25 septembrie

140 de ani de la nașterea poetului **Panait CERNA** (Panait Stanciof) (25.09.1881 – 26.03.1913)

26 septembrie

Ziua Europeană pentru Diversitate Lingvistică

100 de ani de la nașterea scriitorului nigerian, autor de nuvele și literatură pentru copii, **Cyprian Odiatu Duaka EKWENSI** (26.09.1921 – 04.11.2007)

27 septembrie

Ziua Mondială a Turismului

130 de ani de la moartea prozatorului clasic rus **Ivan GONCEAROV** (18.06.1812 – 27.09.1891)

28 septembrie

100 de ani de la dezvelirea, la Cluj, a statuii **Lupa Capitolina** dăruită Clujului de municipalitatea din Roma, ca simbol al legăturii de latinitate între Italia și România (28.09.1921)

130 de ani de la moartea romancierului american **Herman MELVILLE** (01.08.1819 – 28.09.1891)

30 septembrie

Ziua Internațională a Traducătorilor

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII SEPTEMBRIE

Adrian MARINO

100 de ani de la naștere

Date biografice: n. 5 septembrie 1921, Iași – d. 17 martie 2005, Cluj-Napoca. Eseist, critic, istoric și teoretician literar.

A urmat Liceul Militar (1937) și Liceul Internat din Iași (1938), apoi cursurile Facultății de Litere din Iași (1941-1943) și București (1943-1945). A obținut titlul de doctor în litere cu teza *Viața lui Alexandru Macedonski*, în 1947.

După război, aflându-se la București, Adrian Marino devine asistent suplinitor la catedra de Istorie a Literaturii Române, condusă de George Călinescu (1944 și 1947), însă lipsa de compatibilitate cu gândirea și personalitatea acestuia a determinat îndepărtarea lui de la catedră.

A fost arestat, în 1949, pentru multiplicare și difuzare de texte ale „Școlii de cadre” din cadrul Tineretului Universitar Național-Țărănist, activități considerate ilegale de guvernul de atunci. A fost închis până în anul 1957, după care a fost deportat în Bărăgan alți șase ani (1957-1963). A debutat la 44 de ani, în 1965, cu *Viața lui Alexandru Macedonski*. După alți patru ani, în 1969, a fost reabilitat politic complet și repus în toate drepturile. A fost reabilitat juridic în 1969.

Între 1971 și 1972, s-a specializat în Elveția, la Universitatea din Geneva. A beneficiat, de asemenea, de burse de studiu în Franța și Germania Federală. Între 1973 și 1980, este director al primei reviste de studii literare în limbi străine de largă circulație, *Cahiers roumains d'études littéraires*. În 1985, obține *Premiul Herder*. Publică în țară și străinătate volume de teorie literară și comparatistică. Cele 7 volume ale *Biografiei ideii de literatură* (1987-2003) reprezintă prima enciclopedie românească literară completă. A fost premiat de Academia Română și de Uniunea Scriitorilor.

Opera (selectiv):

Viața lui Alexandru Macedonski (1965), *Opera lui Alexandru Macedonski* (1967), *Introducere în critica literară* (1968, 2007), *Modern, modernism, modernitate* (1969), *Dicționar de idei literare* (1973), *Hermeneutica lui Mircea Eliade* (1980), *Etiemble ou le comparatisme militant* (1982), *Comparatisme et théorie de la littérature* (1988), *Biografia ideii de literatură* – vol. I-VII (1992-2003), *Evadări în lumea liberă* (1993), *Pentru Europa* (1995, 2005), *Cenzura în România* (2000), *În dialog cu Sorin Antohi* (2001), *Libertate și cenzură în România. Începuturi* (2005), *Viața unui om singur* (2010).

Referințe/aprecieri critice:

Florina Ilis: *Prin formația sa intelectuală și prin spiritul său enciclopedic, s-a identificat, aproape jumătate de veac, cu critica și hermeneutica literară românească, dovedind, prin calitatea recunoscută a studiilor sale publicate în Occident, că, cel puțin în cultură, Europa și România pot comunica de pe poziții de forță egale.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII SEPTEMBRIE

100 de ani de la festivitățile de dezvelire a statuii Lupa Capitolina (28.091921)

În anul 1921, statul italian a făcut cadou României două copii ale statuii Lupoacei cu Romulus și Remus de pe Capitoliu (Lupa Capitolina). Una a fost trimisă la Cluj, iar cea de a doua la Chișinău. Astfel, la 30 august 1921, primarul Iulian Pop primea o adresă de la Roma prin care se anunța că, peste 200 de cetățeni italieni aveau să viziteze Clujul la sfârșitul lunii septembrie. Aceștia urmau să aducă cu ei, din partea primarului Romei, cadou pentru Cluj, o lupoaică din bronz, simbol al latinității. Autoritățile au trecut la pregătirea primirii oaspeților și au făcut demersuri pentru realizarea unui soclu de piatră pe care urma să fie așezată statuia (sarcină preluată de inginerul Buia). Locul ales pentru amplasarea ei a fost capătul străzii Regina Maria de pe atunci (azi Bulevardul Eroilor), în fața primăriei. Prefectura și primăria au constituit comitete speciale de organizare a primirii oaspeților și a festivităților de inaugurare.

Cu acest prilej, a fost proiectată o adevărată sărbătoare națională. Orașul a fost pavozat cu drapel românești și italieni. Încă de la ora 9⁰⁰ oamenii s-a adunat pe parcursul de la gară până în oraș, așteptând sosirea oaspeților. La gară, pe peronul împodobit, oaspeții erau așteptați de autoritățile civile și militare, de întregul corp profesoral universitar și secundar, studenți, armată etc. La ora 10⁰⁰ trenul a sosit în sunetul muzicii militare care a intonat marșul italian, iar oaspeții au fost primiți cu urale și buchete de flori. Un reprezentant al municipalității și unul din partea armatei, generalul Florescu, au salutat oaspeții care au trecut în salonul gării, unde au avut loc prezentările și alte cuvântări rostite de prof. Nicolae Bănescu în numele Universității, reprezentantul tuturor școlilor din Cluj, apoi P.S.S arhimandritul Nicolae Ivan și locotenentul Stan, care și-a rostit salutul în numele legionarilor români ce au luptat pe frontul italian.

Festivitățile propriu-zise au avut loc în Piața Unirii și au început cu un discurs al delegatului orașului Roma. Dezvelirea statuii s-a făcut în uralele mulțimii imense (28.000 de oameni) adunată în piață, statuia fiind acoperită cu flori. Zece avioane de la baza din Someșeni au survolat cerul deasupra Pieței Unirii, în timp ce erau trase 21 de salve de tun. Luând cuvântul, primarul orașului, Iulian Pop, i-a rugat pe reprezentanții Italiei să mulțumească regelui și guvernului italian pentru prețiosul dar. Au mai luat cuvântul prof. Vasile Bogrea, scriitoarea și publicista Elena Bacaloglu, protopopol Elie Dăianu, generalul N. Petala, reprezentanți ai studenților clujeni și italieni.

La ora 13.00, a avut loc un banchet în sala mare a prefecturii, cu participarea a 300 de persoane. După amiază, oaspeții au vizitat instituții din Cluj, seara îmbarcându-se pentru plecare, într-un tren special.

Bibliografie:

Clujul de ieri: Un frumos dar pentru Cluj. Cum a ajuns Lupoaică în orașul nostru / Felix Ostrovschi la <http://www.clujinsider.ro/2018/05/24/clujul-de-ieri-un-frumos-dar-pentru-cluj-cum-a-ajuns-lupo-ai-ca-in-orasul-nostru/>, accesat la 28 iulie 2020.

Lupoaică simbol al lumii latine / Marin Oprea la [http://dSPACE.bcucluj.ro/bitstream- am/123456789/66384/1/BCUCLUJ_FP_PIV2093_1993_005_0987.pdf](http://dSPACE.bcucluj.ro/bitstream/123456789/66384/1/BCUCLUJ_FP_PIV2093_1993_005_0987.pdf) p.3, accesat la 28 iulie 2020.

1 octombrie

Ziua Internațională a Persoanelor în vârstă

Ziua Internațională a Muzicii

160 de ani de la inaugurarea **Societății Române de Lectură din Cluj** sau **Casina Română** (01.10.1861)

2 octombrie

Ziua Internațională a Medicului

Ziua Internațională a Non-Volenței

110 ani de la nașterea poetului **Miron Radu PARASCHIVESCU** (02.10.1911 – 17.02.1971)

4 – 10 octombrie

Săptămâna Mondială a Spațiului Cosmic

4 octombrie

Ziua Mondială a Arhitecturii

Ziua Mondială a Habitatului

190 de ani de la dezvelirea, în Piața Centrală, a primului monument laic al Clujului, **Obeliscul Carolina**, considerat de specialiști unul dintre cele mai reprezentative monumente publice neoclasiche din Transilvania (04.10.1831)

5 octombrie

Ziua Mondială a Educatorului

85 de ani de la nașterea dramaturgului ceh, disident și om politic, **Václav HAVEL** (05.10.1936 – 18.12.2011)

6 octombrie

140 de ani de la nașterea lingvistului, filologului, poetului clujean **Vasile BOGREA**. Împreună cu Sextil Pușcariu, a pus bazele Muzeului Limbii Române (1919) și ale Societății Etnografice din Cluj (1923) (26.09/06.10.1881 – 08.09.1926)

7 octombrie

135 de ani de la nașterea istoricului și profesorului universitar **Romulus CÂNDEA**. Membru corespondent al Academiei Române (1929) (07.10.1886 – 27.01.1973)

10 octombrie

Ziua Mondială a Sănătății Mentale

Ziua Națională de Comemorare a Victimelor Holocaustului

11 octombrie

Ziua Europeană a Părinților

13 octombrie

100 de ani de la nașterea cântărețului francez, actor de film, **Yves MONTAND** (pseudonim de scenă al lui Ivo Livi) (13.10.1921 – 09.11. 1991)

15 octombrie

Ziua Internațională a Femeilor din Mediul Rural

Ziua Internațională a Nevăzătorilor – Ziua Bastonului Alb

95 de ani de la nașterea epistemologului și istoricului francez al culturii **Michel FOUCAULT** (15.10.1926 – 25.06.1984)

16 octombrie

Ziua Internațională a Alimentației

17 octombrie

Ziua Internațională pentru Eradicarea Sărăciei

19 octombrie

125 de ani de la nașterea stomatologului clujean **Alma MOHORA-POPOVICI**. Prima femeie doctor stomatolog și medic dentist din România (19.10.1896 – 16.07.1990)

95 de ani de la moartea bacteriologului **Victor BABEȘ**, creatorul școlii românești de microbiologie (04.07.1854 – 19.10.1926)

60 de ani de la moartea scriitorului **Mihail SADOVEANU**. Membru al Academiei Române (1919) (05.11.1880 – 19.10.1961)

21 octombrie

175 de ani de la nașterea prozatorului italian **Edmondo DE AMICIS** (21.10.1846 – 11.03.1908)

130 ani de la nașterea criticului și istoricului literar **PERPESSICIUS** (pseudonimul literar al lui Dimitrie S. Panaitescu). Membru al Academiei Române (1955) (21.10.1891 – 29.03.1971)

22 octombrie

210 ani de la nașterea pianistului și compozitorului maghiar **Franz (Ferenc) LISZT** (22.10.1811 – 31.07.1886)

110 de ani de la apariția, la București, a primului număr al revistei literare, artistice și sociale **Flacăra** (22.10.1911)

110 ani de la moartea pictorului francez **Paul CÉZANNE** (19.01.1839 – 22.10.1906)

23 octombrie

160 de ani de la înființarea, la Sibiu, a **Asociațiunii Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român – ASTRA** (23.10.1861)

24-30 octombrie

Săptămâna Internațională consacrată Dezarmării

24 octombrie

Ziua Internațională a Organizației Națiunilor Unite

Ziua Internațională a Dezvoltării Informaționale

25 octombrie

Ziua Forțelor Armate Române

140 de ani de la nașterea pictorului, sculptorului, ceramistului și gravorului spaniol **Pablo PICASSO** (25.10.1881 – 08.04.1973)

100 de ani de la nașterea lui **MIHAI I**, Rege al României (1927-1930, 1940-1947) (25.10.1921 – 05.12.2017)

27 octombrie

Ziua Mondială a Patrimoniului Audiovizual

29 octombrie

Ziua Internațională a Internetului

110 ani de la moartea editorului și publicistului american **Joseph PULITZER**, fondatorul premiului omonim (10.04.1847 – 29.10.1911)

30 octombrie

150 de ani de la nașterea poetului și eseistului francez **Paul VALÉRY** (30.10.1871 – 20.07.1945)

31 octombrie

Ziua Internațională a Mării Negre

Ziua Arhivelor Naționale

140 de ani de la nașterea criticului literar și prozatorului **Eugen LOVINESCU** (31.10.1881 – 16.07.1943)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII OCTOMBRIE

Romulus CÂNDEA

135 de ani de la naștere

Date biografice. n. 07.10.1886 – d. 27.01.1973, Avrig, jud. Sibiu. Istoric, profesor universitar.

Urmează studiile secundare la Liceul Evanghelic German din Sibiu, pe care le termină în 1905, urmate de studii universitare la Facultatea de Teologie din Cernăuți, absolvite în 1909, aureolate cu o diplomă de doctor în Teologie în anul 1912.

Face studii în străinătate, unde frecventează cursurile Facultății de Istorie și Filosofie ale Universității din Leipzig, unde obține și un doctorat în Filosofie și titlul de magistru în artele frumoase (1916).

Își începe îndelungata activitate didactică ca profesor la Seminarul *Andreian* din Sibiu (1915-1919), apoi este numit profesor de istorie bisericească universală la Facultatea de Teologie din cadrul Universității din Cernăuți- (1919-1940), fiind titular la Catedra de istorie universală medie, modernă și contemporană, decan al Facultății de Litere și Filosofie (1923-1924) și rector al aceleiași universități (1925-1926). În perioada 1940-1947, Romulus Cândea este profesor de istorie bisericească universală la Universitatea *Regele Ferdinand* din Cluj, inclusiv pe perioada refugiului de la Sibiu. Se numără printre fondatorii Institutului de Istorie și Limbă al Universității din Cernăuți.

Din 1929, Romulus Cândea obține recunoașterea activității sale științifice, fiind ales membru corespondent al Academiei Române și, în același timp, membru laic în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Cernăuților și în Congresul Național Bisericesc, deputat și senator din partea Universității din Cernăuți.

Opera (selectiv): *Catolicismul în Moldova în sec. XVI* (1916); *Concordate, un capitol de istorie politică* (1921); *Mitropolitul Vladimir Repta* (1924); *Biserică și Stat. Cu prilejul înființării Patriarhiei Române* (1925); *Patriarhul Miron Cristea* (1925); *Arhimandritul Clement C. Popovici* (1926); *Biserica ardeleană în anii 1916-1918* (1926); *Listă de patriarhi alexandrini* (1926); *Un creștin și un român: C. Morariu* (1928); *Unirea românilor, o necesitate istorică* (1932); *L'assault des hongrois contre l'église roumaine 1916-1918* (1941); *Un luptător bucovinean – Alecu Hurmuzaki* (1941); *Introducere în studiile istorice* (1942).

Referințe/aprecieri critice:

Mircea Tomuș: *Imediat după ce am făcut ochii la lume, am înțeles că părinții mei erau două ființe cu totul deosebite și că aveau în spate un șir de ființe, de asemenea deosebite, al căror sfârșit nu se terminase, nu știau unde se termină. Printre aceste ființe din trecutul părinților mei și al meu, din zona aceasta de la Avrig, aveau, poate chiar în centrul lor, figura profesorului Romulus Cândea.*

Constantin Necula: *Pentru mine este o onoare să fiu avrigan, prin Gheorghe Lazăr, pe care l-am studiat în teza de doctorat și prin Romul Cândea, care mi-a deschis alte și alte nebănuite linii de orientare în lume. Romul Cândea era extrem de pertinent în ceea ce scria. Enervant de bun. Am descoperit la Romul Cândea dimensiunea de aristocrat al Universității.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII OCTOMBRIE

190 de ani de la dezvelirea monumentului *Obeliscul Karolina* din Cluj (04.10.1831)

Cunoscut și sub numele de Ștatuă, Obeliscul este cunoscut drept cel mai vechi monument laic al Clujului. Amplasat la început în actuala Piață a Unirii, cu prilejul reamenajării acesteia, Obeliscul a fost mutat în 1898 în Piața Muzeului. Monumentul fost construit în 1831, în onoarea împăratului Francisc I și al împărătesei Carolina Augusta care vizitaseră Clujul în vara anului 1817 (18-27 august). Vizita imperială s-a produs pe fondul unei situații economice dificile traversate de imperiu. Aceasta a fost anunțată în consiliul orășenesc din 16 iunie 1817, iar autoritățile orașului au început pregătirile. Perechea imperială, așteptată de întreaga suflare a orașului, fusese găzduită de palatul guvernatorului Bánffy György.

În onoarea acestei auguste vizite, autoritățile locale au hotărât ridicarea unei „coloane”, astfel că, la 1 mai 1818, s-au înaintat 5 proiecte în vederea realizării acesteia. În urma competiției, planurile Obeliscului au fost realizate de profesorul de desen al colegiului reformat Nagy Sámuel și meșterul constructor Winkler György. Din cauza lipsei fondurilor necesare, lucrarea stagnează mulți ani, până când proiectul este salvat de procurorul de atunci al Clujului, Topler Imre, care din dorința de a-și manifesta loialitatea față de familia imperială, și animat de promisiunea înnobilării sale, a fost dispus să finanțeze din propria avere ridicarea monumentului.

Sărbătoarea de dezvelire a monumentului a fost organizată, datorită problemelor de ordin financiar întâmpinate, abia la 4 octombrie 1831. Sculpturile în piatră de pe obelisc au fost realizate de meșteri locali, între care Hirschfeld Frigyes. Cele două jumătăți de basoreliefuri în stil biedermeier au fost realizate de sculptorul vienez Josef Klieber. La 22 decembrie 1821 consiliul orășenesc a încheiat o înțelegere pentru realizarea sculpturilor în piatră cu Schindler Mihály și Schindler Antall respectiv cu Nagy Sámuel pentru realizarea basoreliefurilor. Coroanele de fier au fost realizate de Henczenberger János, lăcătuș clujean, iar basoreliefurile de artistul vienez Joseph Klieber. Lukács József consideră că obeliscul propriu-zis, respectiv vulturii de piatră reprezintă opera unor meșteri locali: sculptorul Csűrös Antal și profesorul de desen și pecetarul Nagy Sámuel. Laurii pe care vulturii de piatră îi țin în pliscuri, au fost confecționați de meșterul lăcătuș local, Johann Henczenberger.

Opera comandată trebuia să reflecte importanța evenimentului pentru orașul Cluj și, în același timp, să onoreze cum se cuvine maiestatea vizitei imperiale. Rezultatul a fost un monument în formă de obelisc, înalt de 10 m, cu ornamente bogate, nemaivăzute până atunci de locuitorii Clujului: vulturi sculptați în piatră, cu lauri din fier forjat în cioc, basoreliefuri de piatră și unul de metal și o inscripție în limba latină. Pe relieful orientat spre răsărit se poate vedea intrarea în oraș a convoiului imperial pe Poarta din Mijloc. Pe cel de pe partea de apus se vede împărăteasa în fața spitalului întinzând po-mană unei femei sărace îngenuncheate. Pot fi observate unele anacronisme. Lămpi cu ulei care apar în Cluj doar la sfârșitul lui 1872, de asemenea spitalul a funcționat doar din 1820. Pe latura sudică se vede stema orașului: poarta cetății cu trei turnuri de apărare, iar pe cea nordică o inscripție în limba latină, care vorbește despre ridicarea obeliscului în cinstea vizitei familiei imperiale.

Bibliografie:

Lukács József, *Povestea „orașului-comoară”*: Scurtă istorie a Clujului și monumentelor sale, Cluj-Napoca, Biblioteca Apostrof, 2005, p. 60-63.

Dragoș Nicu (editor), *Cluj-Napoca oraș al monumentelor*, Cluj-Napoca, Studia, 2006, p. 62.

1 noiembrie

Ziua Radiodifuziunii Române

2 noiembrie

Ziua Națională de comemorare a martirilor Horea, Cloșca și Crișan

110 ani de la nașterea poetului grec **Odysseas ELYTIS** (Odysseus Alepoudelis). Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1979) (02.11.1911 – 18.03.1996)

3 noiembrie

120 de ani de la nașterea scriitorului și omului politic francez **André MALRAUX** (03.11.1901 – 23.11.1976)

100 de ani de la nașterea sculptorului și pictorului **Andrei OSTAP** (03.11.1921 – 05.01.1995)

85 de ani de la moartea scriitorului maghiar **KOSZTOLÁNYI Dezső** (29.03.1885 – 03.11.1936)

4 noiembrie

Virgil STANCIU, filolog, traducător, eseist clujean – 80 de ani (04.11.1941)

5 noiembrie

110 ani de la nașterea traducătoarei **Elena VIANU** (05/17.11.1911 – 04.11.1965)

7 noiembrie

Ziua Internațională a Victimelor Comunismului

Mihai ȘORA, filosof și eseist. Membru de onoare al Academiei Române (2012) – 105 ani (07.11.1916)

8 noiembrie

Ziua Mondială a Calității

Ziua Martirilor Români de la Beliş

9 noiembrie

Ziua Internațională de Luptă Împotriva Fascismului și Antisemitismului

120 de ani de la nașterea esteticianului și profesorului universitar clujean **Liviu RUSU** (09.11.1901 – 17.12.1985)

10 noiembrie

Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare

Ziua Artileriei Române

130 de ani de la moartea poetului francez **Arthur RIMBAUD**, precursor al simbolismului (20.10.1854 – 10.11.1891)

11 noiembrie

Ziua Amintirii (pentru comemorarea eroilor din cele două războaie mondiale)

Eugen URICARU, prozator, fondator și redactor al revistelor clujene de cultură *Echinox* și *Steaua* – 75 de ani (01.11.1946)

230 de ani de la nașterea scriitorului **KATONA József**, creatorul dramaturgiei maghiare (11.11.1791 – 16.04.1830)

12 noiembrie

Nadia COMĂNECI, gimnastă. Multiplă campioană olimpică și mondială. Primul gimnast notat cu 10 – 60 de ani (12.11.1961)

13 noiembrie

Ziua Internațională a Educației Copiilor Nevăzători

Ziua Dramaturgiei Românești

Ziua Limbii Maghiare în România (din 11.11.2015)

14 noiembrie

Ziua Mondială a Diabetului

150 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Ilie CHENDI** (14.11.1871 – 23.06.1913)

190 de ani de la moartea filosofului idealist german **Georg Wilhelm Friedrich HEGEL** (27.08.1770 –

14.11.1831)

15 noiembrie

110 ani de la nașterea istoricului literar **Alexandru CIORĂNESCU**. Membru corespondent al Academiei Române (1991) (15.11.1911 – 25.11.1999)

16 noiembrie

Ziua Internațională a Toleranței

Ziua Mondială a Filosofiei

17 noiembrie

Ziua Internațională a Studenților

18 noiembrie

145 de ani de la nașterea geologului, profesorului universitar **Ion POPESCU-VOITEȘTI**. A pus bazele învățământului geologic românesc din Transilvania la Universitatea din Cluj (18.11.1876 – 04.10.1944)

19 noiembrie

Ziua Cercetătorului și Proiectantului din România

Ziua Bărbatului

310 ani de la nașterea literatului și omului de știință rus **Mihail LOMONOSOV**, fondator al Universității din Moscova (1755) și creator al limbii literare rusești moderne (19.11.1711 – 15.04.1765)

20 noiembrie

Ziua Universală a Copiilor – Ziua Convenției pentru drepturile copilului (UNICEF)

21 noiembrie

Ziua Mondială a Televiziunii

Ziua Mondială a Salutului

22 noiembrie

Ziua Națională Împotriva Fumatului

120 de ani de la moartea scriitorului **V.A. URECHIA** (Vasile Urechea Alexandrescu) (15.02.1834 – 22.11.1901)

23 noiembrie

90 de ani de la moartea filosofului, profesorului universitar **Virgil I. BĂRBAT**. A fost considerat mentor al școlii de sociologia culturii din Cluj (24.04.1879 – 23.11.1931)

24 noiembrie

110 ani de la nașterea istoricului clujean **Francisc PALL** (24.11.1911 – 25.09.1992)

24 noiembrie – 8 decembrie

175 de ani de la **prima vizită a compozitorului și pianistului Franz Liszt la Cluj** (24.11. – 08.12.1846)

25 noiembrie

Ziua Internațională a Nonviolenței

Ziua Internațională pentru Eliminarea violenței împotriva femeilor

26 noiembrie

120 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului **Mihail DRUMEȘ** (Mihail V. Dumitrescu) (26.11.1901 – 07.02.1982)

28 noiembrie

140 de ani de la nașterea prozatorului și dramaturgului austriac de origine iudaică Ștefan ZWEIG (28.11.1881 – 22.02.1942)

30 noiembrie

Ziua Mondială Împotriva Pedepsei cu Moartea

Ziua Românilor de Pretutindeni

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII NOIEMBRIE

Francisc PALL

(110 ani de la naștere)

Date biografice. n. 24.11.1911, Carei, jud. Satu Mare – d. 25.09.1992, Munchen. Istoric, profesor universitar.

Istoricul Francisc Pall provine dintr-o familie de țărani români greco-catolici. Își începe studiile, elementare, apoi și cele secundare, la Carei, la Liceul *Vasile Lucaciu*. Între 1929-1933 a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie din Cluj absolvite cu distincția *Magna cum laude*.

Îndrumat de Constantin Marinescu, directorul Institutului de Istorie Universală din Cluj și șef al Catedrei de istorie medie universală și bizantinologie, Francisc Pall își susține doctoratul în aceste discipline în 1936. Cu sprijinul mentorului său, tânărul istoric medievist clujean pleacă la studii în Italia și Franța, ca bursier al statului român, fiind membru al școlilor române din Roma (1934-1936) și Paris (1937-1938). Interesat de istoria comparată a sud-estului european, Francisc Pall frecventează cursurile unor personalități ale medievisticii europene, precum Robert Holzmann și Fritz Körig la Berlin. La reîntoarcerea la Cluj, este numit asistent universitar, apoi urcând toate treptele academice, până la cea de profesor, în 1962, fiind, până la pensionare, în 1975, unul dintre cei mai buni profesori și cercetători ai școlii clujene de istorie.

Ca preocupări științifice, Francisc Pall s-a orientat spre publicarea documentelor istorice privind Transilvania medievală, spre tematica cruciadelor târzii, într-o viziune comparativă, unde are, spre exemplu, lucrări de referință despre lancul de Hunedoara și Skanderberg, dar și spre domeniul științelor auxiliare.

Opera (selectiv): *Marino Barlezio. Uno storica umanista* (1938); *Les consuls des Puissances Étrangères et le clergé catholique en Valachie au début du XIX siècle* (1940); *Curs de istorie universală. Cruciadele* (1948); *Lecturi din izvoarele istoriei Evului Mediu* (1970); *Crestomație de istorie universală* (1970); *Atlas istoric* (în colab.) (1971); *Inochentie Micu-Klein: exilul la Roma, 1745-1768, 2 vol.* (1991, 1997); *Românii și Cruciada târzie* (2003); *Diplomatica latină în Transilvania medievală* (2005)

Referințe/aprecieri critice:

I.I. Russu: *La Roma, Pall trecea drept unul dintre cei mai sânguincioși docenți. Lucra, cu precădere la bibliotecă și arhiva Vaticanului, unde rămânea de multe ori până noaptea târziu, după plecarea celorlalți cercetători.*

Episcopul Virgil Bercea: *Forța și curajul de a continua pe drumul cunoașterii adevărului i-au venit profesorului Francisc Pall din convingerea că Dumnezeu l-a creat ca explorator printre manuscrise și file de istorie. Modelul i-a fost Profesorul Constantin Marinescu, dar astăzi putem spune că i-a fost inspirație și Ecclesiastul cu înțelepciunea sa: „m-am sărguit în inima mea să cercetez și să iau aminte cu înțelepciune la tot ceea ce se petrece sub cer. Acesta este un chin cumplit pe care Dumnezeu l-a dat fiilor oamenilor”.*

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII NOIEMBRIE

175 de ani de la prima vizită a lui Franz Liszt la Cluj

(24.11 – 08.12.1846)

La 24 noiembrie 1846, a început prima vizită a compozitorului și pianistului Franz Liszt la Cluj. Avea 35 de ani, era în plenitudinea activității sale, fiind un pianist adulat în Europa. Concertele sale iscau o adevărată isterie, care a condus la o veritabilă *Lisztomanie*.

Artistul a fost întâmpinat la Cluj de un alai de șase calești, trasă fiecare de câte patru bidivii, în care se instalaseră primarul și alte notabilități ale urbei. Mulțimea îl aclama pe artist, aruncând sub roțile poștalionului său crizanteme. Mulți aristocrați s-au înghesuit să-l viziteze, alții l-au invitat la diferite evenimente private.

La 26 noiembrie, în sala mare a Palatului *Reduta*, Liszt a susținut primul concert pentru publicul clujean, în fața a aproximativ 500 de persoane. Pakei Lajos scria: *Am fost alaltăieri... la concertul «Regelui pianului»; nu știu ce să scriu despre dânsul, cum să pot exprima acea perfecțiune artistică la care Liszt a înălțat instrumentul... Reduta era ticsită... și toți au fost amețiți de sunetele fermecate; mie îmi răsună și acum în urechi și, dacă aș avea posibilitatea, nici mâine nu aș lipsi și l-aș asculta de sute de ori, l-aș asculta numai pe dânsul...*

Liszt a susținut un al doilea concert în aceeași Sală de Dans a Redutei, duminică, 29 noiembrie, cu un program similar și un al treilea concert la Teatrul de pe strada Mihail Kogălniceanu de azi, care a avut caracter caritabil. După concert, Liszt s-a retras în sunet de muzică și 150 de tineri i-au luminat drumul până acasă. Artistul a fost însoțit pe drumul spre hanul Biassini, unde a poposit, inclusiv de un taraf, care a cântat în cinstea lui. În 6 decembrie Liszt a susținut concertul final, la Teatrul Național. Din nou, artistul a fost condus spre han de 300 de purtători de torțe, ceea ce denotă amploarea evenimentului.

Liszt manifesta un interes deosebit pentru muzica populară românească și maghiară, astfel, au fost aduși în fața sa rapsozi populari, inclusiv un taraf de țigani, prin intermediul cărora Liszt a făcut cunoștință cu muzica zonei.

Franz Liszt a vizitat în aceste zile și Conservatorul din Cluj. După primul concert, pianistul a primit din partea Cercului Casnic de Muzică de la Cluj, predecesorul Asociației Muzicale Clujene, titlul de membru onorific.

Cunoscut pentru operele sale caritabile, Franz Liszt a donat 700 de florini, dintre care câte 200 pentru Conservator, pentru săracii de la un așezământ social din Mănăștur și o grădiniță de copii.

În data de 8 octombrie, Liszt a părăsit Clujul.

Bibliografie:

Liszt Ferenc első kolozsvári látogatása / Lakatos István, la <http://mek.oszk.hu/07500/07523/html/02.htm>, accesat la 26 octombrie 2018.

George Sbârcea, *Orașele muzicii*, București, Editura Muzicală, 1976, p. 48-50.

1 decembrie

Ziua Internațională de Combatere și Profilaxie a Maladiei SIDA

Ziua Națională a României

2 decembrie

120 de ani de la apariția primului număr al revistei literare **Semănătorul** (02.12.1901)

3 decembrie

Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități

125 de ani de la nașterea biologului și speologului clujean **Valeriu PUȘCARIU** (03.12.1896 – 28.06.1987)

5 decembrie

Ziua Internațională a Voluntariatului pentru Dezvoltare Economică și Socială

120 de ani de la nașterea regizorului și producătorului de animație american **Walt DISNEY** (05.12.1901 – 15.12.1966)

8 decembrie

Ziua Constituției României

145 de ani de la nașterea prozatoarei **Hortensia PAPADAT-BENGESCU** (08.12.1876 – 05.03.1955)

9 decembrie

Ziua Internațională împotriva Corupției

10 decembrie

Ziua Internațională a Drepturilor Omului

110 ani de la inaugurarea, la Cluj, a **Institutului Romano-Catolic de fete Marianum** (10.12.1911)

170 de ani de la nașterea bibliotecarului american **Melvil DEWEY**, inventatorul sistemului de clasificare zecimală omonim (10.12.1851 – 26.12.1931)

125 ani de la moartea chimistului suedez **Alfred NOBEL**. Întemeietorul fundației care acordă, începând cu 1901, Premiile Nobel (21.10.1833 – 10.12.1896)

85 de ani de la moartea dramaturgului, romancierului și poetului italian **Luigi PIRANDELLO**. Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1934) (28.06.1867 – 10.12.1936)

55 de ani de la moartea criticului literar și traducătorului **Ion CHINEZU**. Considerat cel mai important critic literar din Transilvania perioadei interbelice, promotor al orientărilor moderne în critica ardeleană (15.08.1894 – 10.12.1966)

11 decembrie

Ziua Internațională a Muntelui

110 ani de la nașterea romancierului egiptean **Naghib MAHFUZ**. Primul scriitor de limbă arabă laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1988) (11.12.1911 – 30.08.2006)

14 decembrie

75 de ani de la moartea scriitorului **Ioan Alexandru BRĂTESCU-VOINEȘTI** (01.01.1868 – 14.12.1946)

16 decembrie

Ziua Solidarității Naționale Împotriva Dictaturii

17 decembrie

45 de ani de la dezvelirea **Statuiei ecvestre a lui Mihai Viteazul** din Cluj, opera sculptorului Marius Butunoiu (17.12.1976)

80 de ani de la nașterea criticului, istoricului literar și eseistului **Liviu PETRESCU**. Profesor de literatură comparată la Facultatea de Litere și director al Institutului de Lingvistică și Istorie Literară *Sextil Pușcariu* din Cluj-Napoca (17.12.1941 – 05.07.1999)

18 decembrie

Ziua Internațională a Emigranților

Ziua Minorităților Naționale

20 decembrie

Ziua Internațională a Solidarității Umane

21 decembrie

160 de ani de la nașterea publicistului, poetului și prozatorului **Constantin MILLE** (21.12.1861 – 20.02.1927)

22 decembrie

Ziua Libertății României

65 de ani de la moartea poetului **Nicolae LABIȘ** (02.12.1935 – 22.12.1956)

24 decembrie

140 de ani de la nașterea poetului și eseistului spaniol **Juan Ramón JIMÉNEZ**. Premiul Nobel pentru Literatură (1956) (24.12.1881 – 29.05.1958)

25 decembrie

Sărbătoarea Nașterii Domnului Iisus Hristos. Crăciunul

26 decembrie

130 ani de la nașterea scriitorului american **Henry MILLER** (26.12.1891 – 07.06.1980)

27 decembrie

Ziua Națională a Actorului

28 decembrie

80 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Ioana Em. PETRESCU**, renumit eminescolog, cadru universitar la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca (28.12.1941 – 01.10.1990)

29 decembrie

95 de ani de la moartea poetului german **Rainer Maria RILKE** (René Karl Wilhelm Joseph Maria Rilke) (04.12.1875 – 29.12.1926)

31 decembrie

85 de ani de la moartea scriitorului și filosofului spaniol **Miguel de UNAMUNO y Jugo** (29.09.1864 – 31.12.1936)

PERSONALITATEA CLUJEANĂ A LUNII DECEMBRIE

Valeriu PUȘCARIU

(125 de ani de la naștere)

Date biografice. n. 03.12.1896, Sulina, jud. Tulcea – d. 28.06.1987, București. Biolog și speolog.

Studii secundare la Liceul Internat din Iași, urmate de studii universitare la Facultatea de Științe Naturale-Geografie a Universității din Iași.

Își începe activitatea științifică și didactică la București, în 1920, dar este pentru scurtă vreme și preparator-asistent la Facultatea de Științe din Iași. În 1922 Valeriu Pușcariu este chemat de savantul Emil Racoviță să se alăture echipei sale de bio-speologi de la nou-înființatul Institut de Speologie de pe lângă Universitatea *Daciei Superioare* din Cluj. Aici, Valeriu Pușcariu colaborează cu renumiții speologi veniți din străinătate odată cu Emil Racoviță, René Jeannel și P.A. Chappuis, alături de care explorează peșterile din România, Belgia, Cehia, Austria, și Italia. După moartea marelui savant Emil Racoviță, Valeriu Pușcariu conduce, alături de Margareta Dumitrescu și Traian Orghidan, Institutul de Speologie din Cluj.

Activitatea didactică și-o desfășoară atât în cadrul Institutului, cât mai ales în cadrul Facultății de Științe a universității clujene, unde a urcat toate treptele ierarhiei universitare. În afara acestora, ocupă și funcții de conducere a unor organisme precum Comisia Regională pentru Transilvania a Monumentelor Naturii (1933) și a Comisiei Monumentelor Naturii (1950), redactor-șef la revista *Ocrotirea Naturii* (1951), membru în comitetul de redacție al revistei *Lucrările Institutului de Speologie „Emil Racoviță”*.

În perioada interbelică a dus și o importantă muncă de teren, cercetând un număr de 46 de peșteri din Munții Apuseni, Caraș și regiunea Hunedoara, contribuind la amenajarea laboratorului din Parcul Național Retezat.

A primit numeroase distincții și premii: *Ordinul Muncii*, *Ordinul Golden Ark*, acordat de Fondul Mondial pentru Natură (1973). A fost cooptat în mai multe organizații științifice internaționale: Comisia Internațională a Parcurilor Naționale, Comitetul sud-est european al Comisiei de educație al UICN, Comitetul Internațional pentru Protecția Păsărilor (Londra).

Opera (selectiv): *România balneară și turistică* (colab. I. Teposu) (1932); *Ghețarul de la Scărișoara și împrejurimile lui* (1934); *Valea Arieșului* (colab. I.V. Rusu), (1969)

Referințe/aprecieri critice:

Dumitru Murariu: *Cu un subdirector (profesorul francez René Jeannel) și un adjunct al direcției (Dr. Pierre Alfred Chappuis din Elveția), cărora ulterior li s-a alăturat asistentul Valeriu Pușcariu, cercetările speologice din România au progresat spectaculos, încât între anii 1926-1936 au fost tipărite 7 volume ale revistei „Travaux de l’Institut de Spéologie de Cluj”*.

EVENIMENTUL CLUJEAN AL LUNII DECEMBRIE

110 ani de la inaugurarea Institutului Romano-Catolic *Marianum* (10.12.1911)

Institutul Romano-Catolic de fete *Marianum* și-a avut sediul pe strada Horea de azi, în clădirea ocupată acum de Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai.

În ridicarea institutului, un rol important l-a avut parohul protopop József Hirschler, care s-a dedicat cu trup și suflet unuia din cele mai ambițioase proiecte ale sale, înființarea *Marianum-ului*. Înfăptuirea acestuia a însemnat muncă febrilă, tratative anevoioase, piedici financiare dificil de înlăturat. Realizarea proiectului clădirii i-a fost încredințată arhitectului Jenő Hübner, iar execuția, firmei clujene a lui János Spáda. Administrarea institutului a fost încredințată maicilor de Notre Dame.

În septembrie 1911, clădirea a fost finalizată. Sfințirea festivă a acesteia a avut loc însă la 10 decembrie 1911. Evenimentul a adunat elita societății clujene de la acea vreme pentru că, ridicarea acestui așezământ educațional, i-a preocupat pe toți clujenii. Ceremonia de sfințire a fost săvârșită de episcopul romano-catolic Majláth Gusztáv. În cadrul festivității, ctitorul József Hirschler a mulțumit pentru sprijin episcopului Mailáth cerând în continuare susținerea tinerei instituții de învățământ. În cuvântul său, Dr. Farkas Lajos a adus mulțumiri și felicitări lui József Hirschler cu ocazia finalizării demersului său. Nu în ultimul rând, dr. Rigler Gusztáv a apreciat importanta realizare.

Clădirea *Marianum-ului* a fost cea mai modernă clădire școlară a perioadei antebelice, cu o sală de sport cu balcon, cu băi și internat spațios. Construcția atrăgea atenția și din punct de vedere artistic, arhitectural. Conform compartimentării de atunci, la parter erau săli de clasă, la primul etaj magazii și spații de studiu pentru interne, iar la al doilea etaj dormitoarele internelor. În aripa dinspre curte, la parter erau săli de curs, la primul etaj locuințele călugărițelor, iar la etajul al doilea sala de mese și câteva camere.

De la momentul inaugurării sale, *Marianum* a cuprins mai multe școli și internat. Potrivit primului proiect, aici ar fi funcționat o școală primară, o școală civilă de fete și un curs comercial. Însă, încă din perioada proiectului a apărut necesitatea și ideea înființării aici și a unui gimnaziu de fete. Tot atunci s-a ridicat și problema înființării școlii superioare comerciale pentru fete. Pe lângă aceasta, s-a deschis aici și o școală de gospodărie. În anii 1911-1912, deci la inaugurare, învățau aici 551 de fete, din care 43 interne. Au studiat aici fete venite din întreaga Transilvanie, fără deosebire de naționalitate sau religie. De la înființarea sa și până în 1948, instituția a școlarizat 26.701 eleve, din care 4.404 interne. Una dintre regulile acestei școli consta în purtarea unei uniforme, care avea menirea de a înlătura eventualele diferențe de ordin social dintre cursante, făcându-le egale în fața profesorilor.

Bibliografie:

Gaal György, *Cluj-Napoca. Ghid turistic, istoric, cultural*, Cluj-Napoca, Editura Tortoma - Asociația Kolozsvár Társaság, 2014.

Emléklapok a Marianum történetéből, Cluj-Kolozsvár, [s.n.], 1927.

Magyar Katolikus Lexikon, la <http://lexikon.katolikus.hu/M/Marianum%20R.K.%20Le%C3%A1nynevel%C5%91%20Int%C3%A9zet.html>, accesat la 29 iulie 2020.

BjC

Biblioteca județeană
Octavian Goga
Cluj

Biblioteca Județeană "Octavian Goga" Cluj

Calea Dorobanților nr. 104
400691 Cluj-Napoca
telefon +40 264 430323
fax +40 264 595428

